

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST TELEFOON 4519.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang“.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Triple Sec „Zondag“ per Literflesch . . . f 3.50 **Firma J. ZONDAG**
 „ 1/2 „ . . . f 1.80 **Fabriek van fijne Likeuren**
 „ 1/4 „ . . . f 0.95 **Laan 16 en 18^A - DEN HAAG - Teleph. 3209**

INHOUD: Wat kan Nederland, ook met het oog op zijn Koloniën, doen? — Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

Wat kan Nederland, ook met het oog op zijn Koloniën, doen?

Professor C. van Vollenhoven moet met groot verdriet hebben waargenomen, hoe, terwijl hij hoopte, dat zijn oplossing voor het behoud van den wereldvrede ingang zou vinden, een wereldoorlog uitgebarsten is zonder weerga. Nu hij Nederland door dien oorlog geplaatst vindt voor een vraag, die ook even zou kunnen wijzen in de richting van een breuk der goede internationale verhoudingen, komt hij met een raad, die van zijn groot plan toch nog een sprankje ten dienste van de neutrale gebelven mogendheden wil stellen. Hij wil recht en kracht putten uit een internationale rechtbank. Naar het ons voorkomt mist dit voorstel zoo zeer alle vastheid van grondslag, dat er practisch niets van te verwachten is.

Wij een neutrale internationale rechtbank uitspraken doen, die morele waarde hebben, dan moet voorop worden gesteld, dat zij de gegevens zal kunnen krijgen, om naar eigen overtuiging recht te spreken.

Maar is 't in gemoede te voorzien, dat de aangeklaagde mogendheden tegenover de rechtbank der neutralen meer goedgevoels zullen zijn met onthullingen, bekentenissen en zelfs beschuldigingen, dan zij dit nu zijn in de gewisselde nota's? Met de rechtbank der publieke opinie wordt nu al rekening gehouden, maar juist hierom wordt 't beoordeelingsmateriaal in zeer bijzonderen vorm beschikbaar gesteld.

Zou een rechtbank b.v. om den inbreuk op het volkenrecht in Griekenland, of in 't Lusitania-geval te beoordeelen, meer gegevens kunnen opeischen dan thans ter beschikking staan? En zou een rechtbank op die mededeelingen tot een oordeel, tot een veroordeeling mogen komen? Bij onthouding van voldoende gegevens mag ook niet gelden, dat wie deze niet verschafft het zich zelf te wijten heeft, indien 't oordeel voor hem gunstig uitvalt. Hierdoor toch wordt dan 't schietvee oordeel niet recht gemaakt, en tijdens een oorlog kan een partij er werkelijk te billijken reden voor hebben, of eerlijk meening te hebben, om aan de neutralen den grond harer politieke zetten niet te laten verkennen.

Een ander bezwaar tegen 't plan is het gemis aan een nadeelig gevolg, dat aan de rechtspraak kracht kan bijzetten. In dit opzicht staat de neutrale rechtbank zelfs achter bij den neutralen staat. Er is elke oorlogvoerende mogendheid veel aan gelegen geen nieuwen vijand te maken. De kans, dat de diplomatieke handelingen afgebroken of tegenmaatregelen genomen worden, blijft altijd een factor waarmede rekening is te houden. De neutrale rechtbank daarentegen zal geen onuitgesproken bedreiging beschikbaar hebben.

Bovendien, wat is er over van de regels van 't volkenrecht, waaraan de rechtbank de beschuldigingen zou moeten toetsen? Door schending van beschreven recht, wordt de rechtsregel wel niet opgeheven, maar wanneer de protesten van machtdragende regeeringen tegen die schending niets vermogen, waarom zou dan een meer plichtmatige naleving worden verwacht als een rechtscollege van staatslieden aan het bestaan van den rechtsregel herinnert? Is schaamte te verwachten in 't stadium van onbeschaamdheid, waarin de oorlogvoerenden ten opzichte van 't volkenrecht zijn gekomen en waarin zij, wedijverend, elkander den loef trachten af te steken.

Wij zouden in het succes van het advies van professor v. V. willen gelooven, maar wij kunnen dit niet doen. Daarom zien wij er eigenlijk een gevaar in. Mocht onze regeering in die richting pogingen aanwenden, dan zal zij intusschen niets doen, en toch moet er gehandeld worden.

Het is geen der partijen onverschillig, in hoever wij haar ter wille zijn. Duitschland en Engeland hebben ons beiden noodig. Dit geeft onze regeering 't middel in de hand om omzichtig door voorwaarlijke maatregelen haar wenschen te doen gelden. Evenals er filosofie ligt in de redeneering: liever één blauw oog, dan twee, met nog een paar stompen, en dus sla ik niet terug hem, die mij een slag geeft; evenzoo kan men wijsgeerige diepte zoeken in de verklaring van een staat, die zich laat stompen en vernederen, omdat dit toch nog minder erg is dan wanneer hij iets terug doet en dan meer slagen uitlokt. Maar evenals de man, die zich nog lekker voelt met zijn „maar één blauw oog“, als man afgedaan heeft, heeft ook de staat als zoodanig afgedaan, die niet toepast wat in zijn vermogen is om zich te doen eerbiedigen.

De Nederl. regeering heeft tot nu toe voor die gevallen, welke tot voldoende helderheid gebracht zijn, niet alleen nota's ingediend, maar zij heeft ook een voldoening gekregen, waarmede zij tevreden mocht zijn.

Gelukt 't niet uit te zoeken in hoever en bij wien de schuld is in de Tubantia- en Palembang-gevallen, dan staat onze regeering machteloos, maar ook een rechtbank van de vereenigde neutralen zou in dat geval machteloos zijn. Wordt wel bekend in hoever en bij wien schuld is, dan moet Nederland niet afwachten of een rechtbank van andere neutralen tot een veroordeeling komt. Ons land heeft dan zijn protest te richten tot de schuldige mogendheid, onder mededeeling van de wijze, waarop herstel verwacht wordt. Er is eigenlijk geen reden om aan te nemen, dat hierop ditmaal niet even goed als in de vroegere gevallen zou worden ingegaan. Wij maken ons dus niet ongerust over den afloop dezer protesten. Als de schuld vast staat, zal zij erkend en vergoeding gegeven worden; meer kan een neutrale rechtbank zeker ook niet bereiken.

Maar niet moet voorop worden gezet, dat er niets anders mogelijk is dan berusten, wanneer de nota's zonder effect blijven. Integendeel, waar de gelegenheid zich voordoet, moet onze regeering, zonder het diplomatieke beleid uit het oog te verliezen, uitspreken en toonen, dat zij den wil heeft om een schuldigen, doch onwilligen staat door bekorting van bestaande gunstige voorwaarden de ons toegebrachte schade te doen inboeten, indien de noodig geachte genoegdoening achterwege mocht blijven.

G. N.

Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres.

Het Bestuur van dit congres, dat te 's-Gravenhage gehouden zal worden op Maandag 28, Dinsdag 29, en Woensdag 30 Augustus 1916, heeft een rondschrijven verspreid, waaraan wij het volgende ontleenen:

Op voorstel van de afdeling „Nederland“ van het Ned. Indisch Onderwijzers-Genootschap kwamen op 11 September 1915, onder leiding van den heer Alb. H. Croes, onderwijzer in Ned.-Indië, destijds met verlof in Europa, afgevaardigden van vereenigingen op koloniaal- en onderwijsgebied bijeen, om te beraadslagen over het houden van congressen, gewijd aan het onderwijs in de Nederlandsche koloniën.

De gedachte bleek algemeen te worden ondersteund. Uit de verschillende vereenigingen werd het Bestuur gevormd, aangevuld met enkele personen, die door hunnen werkring het doel zouden vermogen te steunen, terwijl een aantal verdienstelijke vrouwen en mannen gevolg gaven aan de uitnodiging om een Eere-comité samen te stellen. In dit Eere-comité en het Bestuur zijn alle richtingen en stroomingen vertegenwoordigd.

Dit is ook het geval met de dames en heeren, die het schrijven en verdedigen van een praed-advies op zich genomen hebben. Voor een advies in meer algemeen zin is ook uitgenoodigd de heer Raden Kamil, adj. inspecteur bij het Inlandsch onderwijs te Semarang.

Zullen de congressen gunstige gevolgen hebben voor het onderwijs in de Nederlandsche koloniën, dan is bovenal noodig, dat worde buitengesloten alles wat zweemt naar partijstrijd. Het streven moet zijn de uiteenlopende denk-

beelden tot elkander te brengen, ten einde aan de volkeren in de koloniën te brengen, wat zij noodig hebben voor de volle ontwikkeling van geest en gemoed.

Het is te meer aangewezen om te streven naar een vredige oplossing der onderwijsvraagstukken, omdat deze van uiteenlopend standpunt kunnen worden beschouwd. Dit behoeft echter geen reden te zijn, dat ieder slechts oog heeft voor zijn eigen stelsel, voor zijne eigen opvatting, en alles, wat anderen als juist beschouwen, vijandig bejegt. Dit geldt vooral van het openbaar en het bijzonder onderwijs, meer bepaald dat v'n wege de zending gegeven. Alle nuttigheden van het gemeenschappelijk verlangen, om voor den vooruitgang nuttig werkzaam te zijn, hebben recht van bestaan naast elkander. Zij hebben reeds schoone vruchten voortgebracht, en beloven nog veel voor de toekomst, indien zij vrij blijven van onderlinge bestrijding.

Aan het Congres wordt verbonden eene tentoonstelling van het voornaamste, wat betrekking heeft op het geven van onderwijs in de Nederlandsche koloniën, en van hetgeen dienstig kan zijn om eene aanschouwelijke voorstelling te vormen van dat onderwijs. Voor deze tentoonstelling is eene sub-commissie benoemd, welke van hare opvatting in een afzonderlijk rondschrijven zal doen blijken.

Het zal niet mogelijk zijn in één Congres samen te vatten al de vraagstukken op koloniaal onderwijsgebied. Zij zijn daartoe te talrijk, te belangrijk en te moeilijk. Het is dan ook de bedoeling om deze eerste bijeenkomst te doen volgen door andere Congressen, en zoodoende langzamerhand het geheele onderwijs te behandelen.

Het bestuur achtte het wenschelijk het eerste Congres uitsluitend te wijden aan de vraagstukken, die thans het meest eene oplossing behoeven. Daarom wordt dit jaar het onderwijs in Suriname en Curaçao niet behandeld, noch ook het onderwijs in Ned.-Indië in zijn vollen omvang.

Eerste dag — 's morgens.

I. In hoever is samensmelting van het onderwijs ten behoeve van alle bevolkingsgroepen in Ned.-Indië wenschelijk en mogelijk?

a. Hoe moet deze samensmelting tot stand komen?

b. Voor zoover geen samensmelting wenschelijk of mogelijk is; welke beginselen moeten dan gelden voor het lager en het voortgezet onderwijs voor de niet-europeesche bevolkingsgroepen?

Inleiders: H. J. F. Borel, oud-Adviseur voor Chinese zaken in Ned.-Indië; C. Lelkerkerker, Inspecteur Ind. Ond.; A. van Witzenburg, oud-Indisch Onderwijzer.

's Middags.

II. Welke plaats behoren bij het onderwijs in te nemen, eendeels de inheemsche talen, ook het Chineesch en Arabisch, anderdeels het Nederlandsch?

Inleiders: A. G. Boes, oud-Inspecteur Ind. Ond.; H. J. F. Borel, oud-Adviseur voor Chinese zaken in Ned.-Indië; Raden Mas Suardhy Suryaningrat, Javaansch letterkundige.

III. Op welken grondslag moet de onderlinge aansluiting van lager en voortgezet onderwijs, en die met inrichtingen van hooger gaand onderwijs berusten?

Inleiders: Prof. Dr. J. Boeke, Hoogleraar te Leiden; J. Habbema, oud-Inspecteur Ind. Onderw.; Dr. H. D. Tjoenk Willink, Dir. Kol. Landbouwschool te Deventer.

Tweede dag — 's morgens.

IV. Welke beginselen zijn de leidende bij het onderwijs van wege de christelijke zending ten behoeve van de niet-europeesche bevolkingsgroepen?

Welke verhouding behoort tusschen Regeering en zending te bestaan ten opzichte van het toezicht op het onderwijs?

Inleiders: Dr. N. Adriani, Afgev. van het Ned. Bijbelgenootschap; H. Colijn, Lid 1e Kamer van de Staten-Generaal (alleen voor de tweede vraag). Pater F. G. J. M. van Lith, Directeur van de R.-Kath. Kweekschool te Moentilan.

's Middags.

V. Moet met M.U.L.O. in Ned.-Indië alleen zijn eind-onderwijs, of behoort het ook te zijn voorbereidend onderwijs?

Hoe moet dit onderwijs zijn ingericht?

Inleiders: H. Colijn, Lid 1e Kamer van de Staten-Generaal.

O. C. L. VOSVELD,
Opticiën - Instrumentmaker.
Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hofl. van H. M. de Koningin. Hofl. van H. M. de Kon.-Moeder

raal (alleen voor de eerste vraag); J. den Hollander, Ind. Onderw. met verlof; J. Jonkers, Ind. Leeraar M. O. met verlof.

Derde dag — 's morgens.

VI. Hoe moet het onderwijs voor meisjes, behorende tot de niet-europeesche bevolkingsgroepen, worden ingericht?

Welke plaats behoren bij dit onderwijs in te nemen: eene deels de inheemsche talen, ook het Chineesch en Arabisch, anderdeels het Nederlandsch?

Zijn voor dit onderwijs internaten noodig?

Zoo ja, op welken grondslag?

Is het gewenscht meisjes uit de niet-europeesche bevolkingsgroepen tot onderwijzeressen op te leiden?

Zoo ja, hoe moet dit geschieden?

Inleiders: A. Limburg, Arr. Schoolopziener, oud-Directeur der Kost- en Dagschool voor dochters van hoofden en aanzienlijken te Tomohon; Mej. M. S. van der Willigen, Indisch Onderwijzeres met verlof.

's Middags.

VII. Moet aan onderwijzers, behorende tot de niet-europeesche bevolkingsgroepen een ruime plaats worden toegekend, ook bij het onderwijs dat gegeven wordt met het Nederlandsch als voertaal?

Is hunne opleiding, met steun van Staatswege, ook in het moederland gewenscht?

Op welke wijze behoort deze opleiding te worden geregeld?

Inleiders: Baginda Dahlan Abdullah, Maleisch onderw.; Th. J. A. Hilgers, oud-Indisch onderw.; D. Koelwijn, Directeur van de Prot. Zendingsschool voor de vorming van Ind. Onderw. te Djokjakarta.

Het voornemen bestaat de uit te brengen prae-adviezen te doen drukken en deze minstens 14 dagen vóór het Congres aan de leden te zenden, opdat ieder daarvan vooraf kunne kennis nemen. Bovendien zal elk onderwerp vóór de behandeling kort worden toegelicht, tot bevordering van eene regelmatige bespreking.

Ten einde allen leden een leidraad te verschaffen van de te behandelen stof, zal eveneens verkrijgbaar zijn een door deskundigen samengesteld kort overzicht der bestaande voorschriften betreffende het onderwijs in Ned.-Indië.

Van het ten congresse verhandelde zal een gedrukt verslag worden uitgegeven.

Het lidmaatschap van het Congres bedraagt f 5.—. Zij, die aangesloten zijn bij een der samenwerkende vereenigingen betalen f 2.50.

Het Dagelijksch Bestuur:

Mr. J. H. ABENDANON, Voorzitter, oud-Directeur v. h. Dep. van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid in N.-I., Afgev. van de Ver. „Oost en West”, Den Haag, J. v. Nassaustr. 43.

Dr. N. ADRIANI, Onder-Voorzitter, Afgev. van het Nederl. Bijbelgenootsch., De Bilt-Station, Soestdijkse straatweg 76.

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Onder-Voorzitter, Voorzitter der Ver. „Oost en West”, oud-Directeur v. h. Dep. van Fin. in N.-I., Den Haag, Oldenbarneveldlaan 88.

Dr. C. J. VINKESTEIJN, Onder-Voorzitter, Inspecteur der Gymnasia, Den Haag, Verhulststraat 60.

G. VAN KLEEF, 1e Secretaris, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Baarn, Balistraat 3.

D. VAN GEUNS, 2e Secretaris, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Den Haag, v. Weede v. Dijkveldstraat 21.

Mej. M. VAN DER WILLIGEN, Penningmeesteres, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Den Haag, Van Bleiswijkstraat 69.

Suriname.

Nog steeds geen mail uit Suriname. De laatste Surinaamsche couranten in ons bezit zijn van 1 Februari. Die het niet wist, zou niet op de gedachte komen, dat wij een directen veertien-daagschen maildienst Amsterdam—Paramaribo hebben. Zou de heer Roordenburg, die onlangs den Minister van Waterstaat inlichtingen vroeg in zake de uitvoering van den dienst door den Koninklijken West-Indischen Maildienst, niet de goedheid willen hebben thans den Minister te vragen of die dienst is opgeheven? Of zijn de brieven en drukwerken uit Suriname wellicht veilig ergens in Engeland opgeborgen, om te voorkomen dat ze op de eene of andere geheimzinnige wijze met de mailboot in de diepte der zee verdwijnen? Eenigen tijd geleden ontvingen wij uit Suriname brieven en drukwerken „opened by censor”. Zelfs de dunste briefjes, waarin onmogelijk iets anders kon zitten dan een zeer dun velletje postpapier, waren „opened by censor”. Wat moet die censor over tijd kunnen beschikken! In de laatste weken hebben we evenwel in de dagbladen geen berichten aangetroffen over het achterhouden van de Surinaamsche mail in Engeland, zoodat wij het wegblijven van die mail niet begrijpen.

Bij het ontbreken van nieuwsberichten uit Suriname, meenen wij onzen lezers geen ondienst te doen, wanneer wij de voor Suriname in „Het Koloniaal Weekblad” beschikbaar gestelde ruimte gebruiken om de aandacht te vestigen op een zeer interessant artikel in het jongst verschenen deel (71, 1916) van de „Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië”, getiteld: „Politieke contracten met de Boschnegers in Suriname”. Men weet dat die Boschnegers afstammelingen zijn van de in de 18de en het eerste deel van de 19de eeuw van de plantages weggelopen slaven, die in de wouden van Suriname een Klein-Afrika gesticht en zich tot heden gehandhaafd hebben. Na een langen en wreeden guerilla-oorlog, die schatten gelds heeft verslonden, heeft het koloniaal bestuur moeten eindigen met vrede te sluiten met de verschillende groepen. Bij de vredescontracten was bepaald, dat de Boschnegers jaarlijks geschenken in levensmiddelen, klederen, ammunitie, enz. van het koloniaal bestuur zouden ontvangen. Daartegenover waren hunne verplichtingen nauwkeurig omschreven. Men vindt die oude verdragen

bij Hartsinck. De uitdeeling van „presenten” aan de Boschnegers is in 1849 gestaakt. Daarvoor is later in de plaats getreden salariering van de hoofden, de z.g. „granmans”. Nog steeds staan de Boschnegers buiten het maatschappelijk verband en het laat zich niet aanzien, dat dit in afzienbaren tijd anders zal worden.

De „Granmans” en de „kapiteins” worden benoemd en ontslagen door den Gouverneur; bij de keus der granmans wordt evenwel zooveel mogelijk rekening gehouden met de zeden en gebruiken der Boschnegers, bij wie de opvolging in de vrouwelijke lijn regel is. De oudste zoon van de oudste zuster van den granman is gewoonlijk de candidaat der Boschnegers en het Koloniaal Bestuur houdt zich aan die keus, zoo er geen overwegende bezwaren daartegen bestaan.

Het bovengenoemd artikel in de Bijdragen geeft behalve de hernieuwde contracten ook de beloften aan, die de granmans in handen van den Gouverneur afleggen. In den aanhef van het artikel lezen wij:

„Hoewel het regeeringsreglement van Suriname over de Boschnegers en de Indianen in het binnenland dier kolonie niet rept, en zij ook bij de totstandkoming van die wet niet ter sprake kwamen in de Staten-Generaal, bewijst toch jaarlijks de Surinaamsche begroting alreeds, dat kennis van de verhouding van ons Bestuur tot hen en hun hoofden noodzakelijk is. wil men zich van de werkelijke toestanden in dat Linnenland een denkbeeld vormen.”

Aan het „naschrift van den bewerker” — wiens naam niet wordt genoemd — ontleenen wij nog de volgende opmerkingen:

„De ambtelijke gegevens, in het vorenstaande verwerkt, geven blijk, hoe weinig moeite men tot voor kort van regeeringswege heeft genomen om van de bestuursinzettingen der Boschnegers nader op de hoogte te komen, om de juiste gezagsverhouding van het bestuur tot hen te bepalen, en om de omtrent hen opgedane wetenschap bekend te maken”.....

.....„De boven-afgedrukte stukken doen het nu eens voorkomen, alsof de practijk de gemeenschappen dezer Boschnegers aanmerkt in den trant van de zelfbesturende landschappen in de Oost, dan weer alsof hun hoofden beschouwd worden als gewone koloniale ambtenaren, met wie men geen contracten (zelfs geen korte verklaringen) sluit, maar aan wie men instructies geeft”.....

.....„Thans nu — met name door de schitterende reeks expedities naar het binnenland van Suriname — de meening voorgoed verlaten is, alsof dat binnenland met zijn bevolking geen belangstelling zou verdienen, schijnt een jaarlijksche paragraaf in hoofdstuk B van het koloniaal verslag van Suriname, speciaal aan de Boschnegers en aan de niet minder veronachtzaamde Indianen gewijd, een redelijk verzoek.”

Bij dit verzoek sluiten wij ons gaarne aan.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tjipto's oordeel. De „Javabode” weet mede te deelen — alzo Tjipto Mangoen Koesoemo in „De Voorpost” — dat onze D. D. momenteel te Singapore in de gevangenis zit. Volgens een te Batavia ontvangen particulier schrijven, zou hij in het hospitaal te Hongkong, waar hij voor een niet nader aan te duiden ziekte, verpleegd werd, door de Engelsche autoriteiten gearresteerd zijn en naar Singapore zijn overgebracht. Hij bekende daar tegen betaling zich te hebben belast met het overbrengen van geschriften voor Britsch-Indische revolutionairen, op welk misdrijf, volgens de „Martial Law”, 20 jaar dwangarbeid staat. Ofschoon wij de juistheid van dit bericht in twijfel trekken, zijn wij op het ogenblik buiten staat het energisch tegen te spreken. Iets anders is het, of wij het zoo zouden afkeuren, wanneer D.D. zich had laten verleiden, zich beschikbaar te stellen voor de pogingen der Britsch-Indiërs hun land te bevrijden van het door hen als onduelbaar gevoelde Engelsche juk! Als ons deze vraag in gemoede werd gesteld, dan zou een „neen” ons antwoord zijn. Evenals voor ons, is voor D.D. elke vorm van overheersching moreel of corporeel dan wel economisch antipathiek. Elke overheerschte, die een beroep doet op D.D., vindt in hem een warmen voorstander van het idee „doen eindigen der overheersching”. Het zou ons daarom niet verwonderen „indien hij zich in dienst stelde der Britsch-Indische patriotten, even goed als hij ten onzent, zonder enig voorbehoud, zijn krachten heeft gewijd aan de bevrijding van den Javaan van de Hollandsche overheersching. „Hij heeft het gedaan voor geld, beelemaal onomkoopbaar is hij dus niet”, zoo schreeuwte onze tegenpartij. Ook als dit onzen D. D. wordt aangewreven, zijn we niet in staat het tegen te spreken. Wel kunnen wij het verschijnsel verklaren. „Uithongeren” heet het wapen, dat de Regeering van Nederlandsch-Indië tegen ons vlijtig hanteert. Nu zijn wij — D. D., Tjip en Suardhy — dood eenvoudige menschen, die dus hun maag moeten vullen, om in het leven te blijven. Zou het wonder zijn, indien D. D., waar het werk van dien aard is, dat 't best overeen te brengen is met zijn idealen en zijn aanleg, de gelegenheid met beide handen aangreep, om te dienen en zijn ideaal en zijn corpus? Wij gelooven „dat D. D. b.v. een voorstel van de Indische Regeering om voor duizenden guldens in de maand het Indische volk te verraden, beantwoord zou hebben met een uitdaging. Hetgeen voor zijn karakter zou pleiten. Indiërs! wij hebben onzen leider nog niet verloren. Hij wacht in de gevangenis te Singapore op

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage

Effecten - Coupons - Beleening
Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie

LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij schikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijgesteld** met de openbare handelsscholen Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarig cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. een besluit behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSRA.

Schill & Capadose

Hofstraat 17 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

SPEKSLAGERIJ
A. v. d. BARSELAAR
Bleyenburg 42 - Den Haag - Tel. 804-80
OPGERICHT 1740.
Leverancier aan beide Kon. Hoven.

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT VARKENSVLEESCH EN FIJNERE VLEESCHWAREN

Speciaal adres

BARSELAAR's alom met goud bekroonde
Kalfsleverworst en Geldersche Rookworst

GEEN FILIALEN.

G. RANKE

REINKENSTRAAT 17 DEN HAAG

Manufacturen
Lingeries
Corsetten

TELEFOON H. 4271.

DEN HAAG, Maart 1916.

Piet Heinstr. 129.
Telef. 6255.

Mevrouw,

Bij dezen heb ik de eer U mede te deelen, dat ik ook voor dit seizoen weder overvloedigen voorraad heb in de nieuwste modellen Dameslaarsjes, Rijk- en Derby-Molières, Pumps, Riem- en Kruisbandschoentjes, Wandelschoentjes, etc., evenals in Heeren- en Kinderschoeisel, sterke Schoollaarzen, Schoenen voor gevoelige voeten, Linnen schoeisel, enz. Daar ik veel meer soorten heb dan ik in de beschikbare ruimte kan etaleeren, is een bezoek in mijn magazijn aan te bevelen. Zoowel de meest smaakvolle als de hoogst eenvoudige Schoenwerken vindt U daar in ruime keuze en vanaf de billijkste prijzen.

Hoogachtend,

A. BONS,

voorheen F. J. HÜBSCHER & ZONEN.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.

Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTE BREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

Verlofgangers!

Koopt geen Spreekmachine alvorens het beroemde merk

His Master's Voice

te hebben gehoord! Het is de enige spreekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet ZUIVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklank, die het verouderde systeem van machines met safiernaald eigen is.

Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.
De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:

N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH”
hoek Gang Passar Baroe/Gang Kleykamp,
BATAVIA.
GRAMOPHONE AGENCY,
38 Gemplongan, SOERABAJA.
HUTTENBACH & Co., MEDAN, (Deli).
Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.

THE AMERICAN IMPORT COMPANY
— 22a Amsterd. Veerkade, Den Haag. —

Adverteeren doet verkoopen.

betere dagen, om u te leiden naar het beloofde land. Alzoo eindigt schrijver.

Het oordeel van een „echte Batak”. Deze, schrijvend in de „Pewarta Deli” over de vestiging van de Nederlanders in den Indischen Archipel, zegt o.a., dat de toestanden nu in vergelijking met die tijdens den aanvang der vestiging, een verschil aantonen als van dag en nacht. Zijn eigen ervaring van 30 en 40 jaren geleden leert hem, dat het zeer ondankebaar en dwaas is om af te geven op het N.-I. gouvernement en te beweren, dat Indië dom is gebleven, niet vooruit, ja zelfs achteruit is gegaan. Een vergelijking met Japan gaat niet op. Een vogel in de vrije lucht is anders dan een vogel in de kooi. De zon begint evenwel voor Indië op te komen, doch nog slechts een klein deel der inwoners is wakker geworden. De leiders doen beter om aan te dringen op meer onderwijs dan op meer rechten. Als het volk tot hoogere ontwikkeling is gekomen, zullen de rechten van zelf wel komen.

Het oordeel van een Maleier. De „Sri Sumatra” geeft ook een uiteenzetting van hetgeen Nederland voor de Maleiers gedaan heeft in de 255 jaren, sedert zij het te hulp geroepen hebben tegen de Atjehsche gewelddenaars. Men moet den tijd niet vooruitloopen, zegt de schrijver, doch geduldig de gebeurtenissen afwachten. De gewenschte verbeteringen zullen niet uitblijven. De gevoelens van trouw aan de driekleur in de harten der Menangkabauers moeten niet alleen in woorden, maar ook in daden kenbaar gemaakt worden. Zijn leven moet men er voor over hebben, wanneer Nederland door een vreemde mogendheid mocht worden aangevallen. Wie onzer zou onder een andere vlag willen dienen?

Ten slotte uit de schrijver den wensch, dat aan elke 2e klas school een Mohamedaansch godsdienstleeraar, door het Gouvernement bezoldigd, geplaatst moge worden.

Een Javaansch oordeel. De Regeering — alzoo de „Sinjar Djawa” — wil eenheid brengen tusschen haar onderdanen in Nederland en die van Indië. Door de ongelijksortigheid der deelen zal deze eenheid moeielijk te verkrijgen zijn. Een Hollander wil geen Inlander worden, evenmin een Inlander Hollander zijn. De Hollanders willen Indië ten eeuwigen dage onder hunne heerschappij houden. De Inlanders willen daarentegen te eeniger tijd in praktijk brengen, wat de viering van het Nederlandsch volksbestaan hun geleerd heeft. Niet om zich van Nederland los te scheuren! Onder de regeering van Koningin Wilhelmina en het tegenwoordige rechtvaardige Indische Gouvernement hebben wij het goed! Maar de Inlander wil niet langer de slaaf zijn van den Hollander; tegenover de beschaafde wereld wil hij diens gelijke en vriend zijn. Hij die niet ingenomen in met de trouw aan Koningin en Gouvernement, is een verdwaasde. Onze meesters mogen zich evenwel ook niet schuldig maken aan uitzuiging of onderdrukking.

Het surplus der pandhuisvenduties. De „Ka oem Moeda” constateert, dat een groot gedeelte van het surplus der pandvenduties door de rechthebbenden niet wordt opgevorderd. Zij willen 't wel hebben, zoo is 't niet, zegt de schrijver, maar domheid of vrees weerhoudt hen van hun recht gebruik te maken. Dikwijls weten zij hun rechten ook niet, daar deze hun niet naar behooren worden bekend gemaakt. Deze gelden verblijven dan in 's lands kas. Het mag toch niet de bedoeling van het Gouvernement zijn, deze gelden als buitengewone baten te beschouwen en te houden! Waarom dat niet benut voor steun van noodlijdende Kromos, voor de oprichting van klinieken, verbeterhuizen voor den Javaan, opdat deze niet zal kunnen zeggen, dat zijn rechtmatig eigendom spoorloos is verdwenen.

De ethische richting. De „Ka oem Moeda” haalt uit de „Maasbode” een kritiek aan op de ethische richting, waarmede de hoofdredacteur van het „Nieuws van den Dag van N.-I.” zich vereenigen kon en waarin het Katholieke Nederlandsche blad zich beroept op de getuigenissen van alle kenners van den Inlander, zooals administrateurs van ondernemingen, bestuursambtenaren, landraadvoorzitters, Europeesche werkbazen, tuinopzieners en assistenten. De redacteur van de „Ka oem Moeda” valt hierover den hoofdredacteur van het „N. v. d. D. v. N.-I.” aan, schrijvende: 't is best te begrijpen, waarom die tegen de ethische richting zijn; die werkbazen, administrateurs, opzieners en assistenten voelen hun beurs leeg loopen, zoodra Kromo de oogen open gaan. Gewezen wordt op den Inspecteur van den arbeid Ardenne, die te Djokdja kwam, om te voorzien in het te kort van Javaansche vrouwen, die „haar hoofd willen verkoopen” aan de ondernemingen in Deli. Op de landraadvoorzitters — de meesten zenuwzieken — die het brutaal van Kromo vinden, dat hij ter wereld is gekomen. Met de vermeerdering van zijn kennis wordt de rechtspraak moeielijker. Niet op de hoogte zijnde van de taal en de gewoonten van het volk, tasten zij in het duister of hangen geheel van de politieambtenaren af. De bestuursambtenaren, die tegen de ethische richting zijn, behooren tot dezulken, die hun betrekking slechts als een waardigheid beschouwen, niet als een plicht of roeping. De redacteur geeft verder een terugblik op de eeuw, verlopen sedert de herstelling van het Nederlandsche gezag. Meer dan honderd jaren — schrijft hij — heeft men noodig gehad, om te komen tot een ethische politiek; 57 jaren geleden werden de Javanen op de pasars nog als karbouwen verkocht. Nog niet lang geleden moesten zij koffie planten, en het product, dat f 50 à f 60 de pikol waard was, voor f 15 de pikol afstaan. Nu nog denkt slechts een

klein deel der Nederlanders ethisch; de meesten voelen nog meer voor de politiek van de O.-I. Compagnie.

Toch eindigt ditzelfde artikel met een heilwensch voor „onze heerschers” ter gelegenheid van hun nieuwjaar en een betuiging van trouw aan het Nederlandsche gezag!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Waar het Indische geld heengaat. De groote oorlog heeft ook in ons economisch leven in Indië verwarring gebracht. Ons geld vloeit nu langs verschillende wegen weg: 1e. naar Europa in 't algemeen; 2e. naar België in 't bijzonder om dit land in zijn nood te helpen; 3e. met bestemming voor het Roode Kruis, voor de Entente, voor Turkije, een kleinigheid ook voor Duitschland; 4e. voor de hadjis, die in behoefte omstandigheden in Mekka verkeerden; 5e. voor den watersnood en andere doeleinden in China; 6e. om de Armeniërs tegenover de Turksche gruwelen te helpen; 7e. voor nieuwe belastingen en andere uitgaven der gemeente; 8e. voor rampen in Indië zelf; 9e. voor de duurte van levensmiddelen zoowel in het buitenland als in het binnenland; 10e. voor verschillende Duitsche en andere komedievoorstellingen, die voor een liefdadig doel gegeven worden; 11e. voor verschillende vereenigingen, die hier als paddestoelen verrijzen en waaraan wij ons niet kunnen onttrekken, omdat zij voor een goed doel zijn opgericht; 12e. voor dokters en apothekers, in verband met p. p. c. (pest, pokken en cholera). Een dozijn gaten en kuilen dus, waarin ons geld terecht komt. En toch is er van nood, hongersnood, in Ned.-Indië geen sprake. Dit zou een bewijs zijn, dat Java rijk is, nog rijker misschien dan Amerika, dat groter is, waar meer menschen wonen met meer rijkdom en veruift. Toch is Java arm, hoewel er geen gebrek is. In dit opzicht kunnen Cuba en de Philippijnen er niet bij vergeleken worden. De Inlandsche bevolking is bij ons arm. Java is een bijenkorf gelijk met veel honig, waar vele mieren op afkomen.

Een nieuw Hospitaal. Van wege de anti-opium-vereeniging werd den 16en Januari j.l. te Manggadoewa aan den Jacatraweg het nieuwe hospitaal geopend. Deze vereeniging werd in 1913 opgericht met het doel de lijdens aan overmatig gebruik van opium te genezen en zoo mogelijk van hun „kwaad” af te brengen. Het is gebouwd op een stil plekje in een niet gezond gedeelte van de benedenstad van Batavia. Maar de grond is daar goedkoop en men kan gebruik maken van het z.g. Pangeranghuis, dat juist groot genoeg is. Waar dit kwaad niet zulke groote afmetingen heeft, als het alcohol-misbruik in Europa, was 't niet noodig een grooter huis te nemen. De bedden zijn in drie klassen verdeeld: twaalf 1e kl., zestien 2e kl. en vijf-en-twintig 3e kl. Bij de opening waren slechts weinig officieele personen tegenwoordig, wat aan het slechte weer moet worden toegeschreven. De plechtigheid duurde niet lang. De voorzitter gaf een overzicht van de geschiedenis dezer vereeniging. De zending Blicck gaf hiervan een Maleische vertaling. De penningmeester gaf een relaas van den financieelen stand, die niet bijzonder gunstig bleek. Kort geleden ontving het bestuur echter twee giften van f 700. De Gouverneur-Generaal had een brief van gelukwensen doen toekomen. De inrichting maakte een goeden indruk. Dr. van Buren staat aan het hoofd van het hospitaal en wordt bijgestaan door één Chineeschen ziekenverpleger. De „Perniagan” zegt verder, dat deze vereeniging ontegenzeggelijk gesteund moet worden, maar eerst moet van regeeringswege krachtiger tegen de smokkelarij geageerd worden. Wat zij tot nu toe gedaan heeft om het opiumgebruik te beperken, zooals verboden kringen, het licentiestelsel, heeft niet tot het gewenschte resultaat geleid, omdat nog steeds de smokkelhandel in het te kort aan opium heeft voorzien. Zelfs kan gezegd worden, dat na de afschaffing van de pacht de smokkelarij is toegenomen. Zij is een open bedrijf geworden. Ergens in de residentie Batavia wordt de clandestiene waar voor een gouvernements-opiumverkoopplaats verkocht. Vroeger, onder de pacht, zou men dit niet gedurfd hebben, uit vrees voor de spionnen van de pacht. De redactie acht de instelling van een betrouwbare en goed bezoldigde recherche noodig, zoodat een verzwarende der straffen. Eerst als het smokkelen den kop is ingedrukt, kan er sprake zijn van vermindering van het gebruik, eerst dan kunnen de genezenen in inrichtingen als genoemd hospitaal voor goed van het kwaad af te houden zijn. Radicaler zou het zijn alle opium uit te bannen.

De „Djawa tanga” vermeldt, dat een Chineesche vrouw te Semarang door het landgerecht aldaar veroordeeld werd wegens het opiumschuiven bij een ander in huis. Waar anders kon zij het dan doen? vraagt het blad. Een officieele kit voor vrouwen bestaat er niet. De officieele opiumpijpen verbruiken meer opium dan de particuliere, welke ook veel aangener voor het gevoel zijn. Bedoelde vrouw werd daarbij veroordeeld, zonder vooraf gehoord te zijn, niettegenstaande zij verschenen was en voor de gerechtszaal stond te wachten. De verslaggever slaakt de volgende verzuchting: „O, duister Semarang, rot Semarang.”

Minder drankmisbruik. De „Bintang Soerabaja” zegt, dat te Soerabaja een groote vermindering van het drankmisbruik valt waar te nemen, en wel als een gevolg van de laatste accijnsverhooging en de toenemende geldschaarste. Vroeger waren na elke tandakpartij alle deelnemers, zonder onderscheid, beschonken; thans zijn het slechts enkelen. Liefhebbers behelpen zich

nog de bovengrond door den cultivator los en fijn moet gemaakt.

Het voordeel van dit systeem is, dat bij dezelfde hoeveelheid regenwater grootere oogst zal verkregen worden.

Nu is het bekend, dat in onze kolonie, behoudens enkele loffelike uitzonderingen, bij het planten van maïs van een eigenlijke grondbewerking geen sprake is. Er wordt met de shapi een klein kuiltje gemaakt, daar komen een paar maïskorrels in, en het gaatje wordt met den voet dichtgetrapt. Ook al zouden de kortels in den harden grond indringen, dan nog zouden ze geen voedsel en vochtigheid vinden. Blijft de regen dus eenige weken uit, dan moeten de jonge plantjes noodzakelijk verdorren en te gronde gaan.

In de eigenlijke regenmaanden van het afgelopen jaar zijn er nergens op deze eilanden zware regens gevallen. Ook daar, waar het dry-farming-systeem is toegepast, is er dus geen water diep in den bodem kunnen indringen. Er is dus geen water in den bodem opgespaard, om bij eenigen tijd aanhoudende droogte aan de plant tot voedsel te dienen. Dat is de reden waarom er dit jaar geen zuiver oordeel over de resultaten van dit systeem kan worden uitgesproken. Daarentegen hebben de veelvuldige kleine regenbuitjes in deze maand een zeer gunstigen invloed uitgeoefend, en veel gunstiger dan deze op niet bewerkte grond gehad heeft.

Alle aanplantingen op Groot-Kwartier maken dan ook een prachtige indruk.

* * *

De laatste ontvangen „Amigoe” schrijft:

Wij treffen het dit jaar in de maand Januari buitengewoon gunstig met den regen. Zoo slecht als 't in de laatste maanden van 't afgelopen jaar was, zoo goed is het nu. Het zijn wel geen lang aanhoudende regens, maar toch voldoende om alles frisch en groen te houden. Wanneer deze regens nog eenigen tijd aanhouden, is er alle kans, dat daar waar geplant is, nog zeer veel van den oogst terecht zal komen.

* * *

Op 29 Jan. j.l. is in tegenwoordigheid van het College van Regenten, de eerste steen gelegd van het gebouw, dat door de N. V. „Sanatorium Het Groene Kruis” aan de Rembrandtstraat te Willemstad gebouwd wordt en dat bestemd is om te worden ingericht als het eerste hospitaal dier vennootschap.

* * *

Op een der 48 M. hooge torens der draadloze telegrafiestations te Willemstad, is een vlaggestok geplaatst, bestemd voor het hijschen van de maatschappijvlag van de stoomschepen, die op weg zijn naar Curaçao, zoodra deze schepen draadloos met dat station in verbinding zijn gekomen, alzoo de „Amigoe”.

Dit is een groote verbetering door het Gouvernement aangebracht, waardoor het publiek in het algemeen, doch de Agenten van de verschillende stoomvaartlijnen in 't bijzonder zijn gebaat. Zij behoeven nu niet telkens een bootwachter naar 't Riffort te zenden om te vernemen, of het station reeds verbinding heeft met dit of dat schip, maar door even het hoofd buiten hun kantoor te steken, kunnen zij zien of reeds verbinding met het te verwachten schip is verkregen.

De vorige chef van het draadloos station, de heer N. Smit, is met de „Kortenaar” naar Nederland vertrokken. Tot tijdelijk chef is nu aangesteld de heer D. Molenkamp, vroeger reeds als korporaal-seiner aan ons station verbonden, dezelfde die ook onlangs eenige Curaçaosche jongelui als seiners heeft opgeleid.

* * *

In de „Curaçaosche Crt.” van 11 Febr. j.l. lezen wij: Het verslag van de werking en den toestand van de N. V. „Aruba Goud Maatschappij” over het huishoudelijk jaar 1 Dec. 1914—30 Nov. 1915 vermeldt, dat er voor het eerst sedert het zeventienjarig bestaan der Mij. een onbevredigend resultaat is verkregen; een heel jaar is er om niet gewerkt.

Eene ongekende verhooging in prijzen van de meeste benodigdheden, enkele met zelfs 300 pCt. en meer, eene mindere levering van gouderts door de tributen en verscheidene andere bijstandigheden, alles veroorzaakt door de voortdurende van den Europeeschen oorlog en het herhaaldelijk mislukken van den oogst, konden niet anders dan tot de minst bevredigende uitkomsten leiden.

't Is evenwel te verwachten, dat deze toestanden, welke op zich zelve in 't geheel niet tegen de levensvatbaarheid der Mij. pleiten, van voorbijgaanden aard zullen zijn, daar zij bij voortdurende de Mij. tot eene voorloopige staking harer werkzaamheden kunnen nopen.

De Mij. productenrekening wijst een nadeelig saldo van f3520.42 aan, hetwelk op Winst- en Verlies-Rekening overgebracht is. Deze laatste rekening sluit met een credit-saldo groot f119.55½ (v.j. f11.130.45½).

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Pamitran. Naar aanleiding van het bericht, dat dit blad in het vervolg elken dag verschijnen zal, deelt de „Pembrita Betawi” alsnog de volgende bijzonderheden mede: De hoofdredacteur Raden Djosoe-diro was vroeger hoofdredacteur van de „Tjahaja Timoer” in Malang, en lid in het centraal bestuur S. I. De opperleiding berust evenwel bij den heer van Hinloopen Labberton. Het blad stelt zich ten doel de associatie idee te bevorderen en een vriendschappelijk samengaan van alle volksgroepen tot ontwikkeling van Ned-Indië. De Indonesische Drukkerij en het daaraan verbonden Translaatbureau (een naamloze vennootschap) zou begin Januari van dit jaar gevestigd worden te Parapat (Weltevreden). De directeur daarvan is de heer Hadji August Salim. Reeds geruimen tijd bestond de behoefte aan een inrichting, waar vertrouwelijke vertalingen in en uit Inlandsche talen kunnen worden verkregen. De tarieven zijn billijk, dit bureau staat eveneens onder het oppertoezicht van genoemden heer Labberton.

Een nieuw blad. Te Batavia is ook verschenen „De Mohamedaansche Spiegel”, een blad, dat twee malen in de maand verschijnt onder redactie van een uit Singapore

overgekomen journalist, die met medewerking van eenige voornamen Arabieren onder de vrijzinnige driekleur hoopt zijn meeningen vrij te kunnen uiten dan ginds. In dit tijdschrift is een artikel opgenomen vol lof over den Islam, „de ziel van den vooruitgang”. Deze godsdienst — zoo verkondigt de schrijver — verbreekt de ketenen van domheid en onverstand van millioenen menschen, brengt wetenschap, beschaving, rechtvaardigheid en liefde aan; was ook het eenige middel om Europa te verlossen uit den pool van verdorvenheid, waarin het tot de kruistochten verzonken was. De Islam was het licht, dat aan dat werelddeel den weg wees naar wetenschap en beschaving. Nu nog put de Europeesche geneeskunde uit Mohamedaansche bronnen. Reeds 1333 jaren geleden leerde de Koran, dat de aarde rond is en draait: Mohamed heeft met zijn Koran de wereld verlost van domheid en achteruitgang. Slechts schijnheiligen of vervalschers der geschiedenis kunnen dit ontkennen. Men beweert wel, dat hij zijn leer met geweld verbreedde, doch dit is niets dan leugen en laster. Hij handelde uit overtuiging en waar hij naar het zwaard greep, daar was dit slechts uit zelfverdediging, volgens schrijver.

De Sumatratengah werd met 1 Januari j.l. opgeheven en opgelost in de Warta Hindia. („Pembrita Betawi.”)

Een Zendingshospitaal te Poerwodjo. De „Sinar Djawa” deelt mede, dat dit spoedig (Bagelen-Kedoe) zal worden opgericht, met Dr. Flach als medisch leider. Het daarvoor benodigde terrein, groot ongeveer 4 bouws, is aan den weg naar Koetoardjo gelegen. Voorloopig zullen semi-permanente gebouwen opgesteld worden, omdat men nog niet over het gouvernement-subsidie beschikken kan. Daar het nog niet te bepalen is, hoe groot het hospitaal zal moeten zijn, wordt in afwachting van betere gegevens met de subsidieaanvraag gewacht. Toch zal de onderbouw der semi-permanente gebouwen zoodanig gemaakt worden, dat hij later ook voor definitieve doeleinden geschikt zal zijn. Spoedig zal dus de bevolking dier streek van deze medische hulp kunnen profiteren. Genoemde geneesheer zal voor de ziekenverpleging bijstaan worden door een verpleegster en eenige Inlandsche helpers, zoo noodig ook van het hospitaal te Poerbolinggo.

Een Holl.-Chineesche school met den Bijbel. Deze zal te Djokja worden opgericht. Het benodigde terrein is reeds daarvoor aangewezen. Twee onderwijzers, ook met akte Fransch, komen daarvoor uit Holland.

Een Krankzinnigen-gesticht. Te Magelang wordt met spoed, op last van hooger hand, gewerkt aan den bouw van een krankzinnigengesticht, dat als doorgangshuis en voor permanente verpleging dienen moet. Het komt ten noorden van de stad aan den weg naar Setjang te staan. Voorloopig is het berekend voor de opname van 300 zieken, maar het moet later ook 1000 personen kunnen opnemen. („Sinar Djawa.”)

Steeds meer Scholen. Een nieuwe landbouwschool wordt weldra te Madja (Cheribon) geopend, tot welke totstandkoming de heer Wijs krachtig geijverd heeft. In de laagvlakte, te Ploembon, bestaat reeds zoo'n school. De school te Madja is speciaal voor de bergcultures, die nu in studie genomen en tot bloei gebracht kunnen worden. („Sinar Djawa”).

Te Bandoeng werd volgens de „Kaoem Moeda” een vergadering gehouden om tot de oprichting van een tweede Inlandsche school op Mohamedaansch-godsdienstigen grondslag te komen. De reeds bestaande had reeds zeven maanden na hare oprichting een aantal van 352 leerlingen, die gezamenlijk f178.90 's maands aan schoolgeld betalen. Nog zijn er vele aanvragen voor nieuwe leerlingen, niettegenstaande er een H. I. school bestaat. De dito Christelijke school telt 250 leerlingen. Een tweede H.-I. school zal niet in de behoefte kunnen voorzien. Nu wil men het voorbeeld van de zending volgen. Waarom niet? De Islam bezit ook de noodige krachten. De Regeering, die de Zending steunt, mag als zij rechtvaardig en onpartijdig te werk gaat, de Mohamedanen niet beletten hun geloof te verbreiden.

De landbouwschool te Soreang (Preanger Regentschapen) is volgens de „Sinar Djawa” bijna leeggelopen, omdat de Regeering geene betrekkingen beschikbaar had gesteld voor het tweede stel leerlingen, dat van deze school was afgekomen. Wel een bewijs, vermeent het blad, dat het den Inlander voornamelijk te doen is om in een Gouvernementsbetrekking geplaatst te worden en niet om de kennis zelf, als dienstig voor zijn ontwikkeling.

De redactie van genoemd blad spreekt haar dank uit, ook namens de betrokken ouders, aan het adres van 7 leden van den Semarangschen Gemeenteraad (5 Europeanen, 1 Chinees en 1 Javaan) voor het voorstel, dat zij aan den Raad gegeven hebben, om bij de Regeering krachtig aan te dringen op uitbreiding van het Inlandsche onderwijs te Semarang, en zulks met 't oog op het plaatsgebrek op de bestaande scholen. Dikwijls kan niet de helft van het aantal kandidaten geplaatst worden. Zij oordeelen, dat er minstens nog twee H.-I. en vier 2e klas scholen bij moeten komen. Merkwaardig is het — zoo oordeelt het blad — dat van de zijde der Inlandsche hoofden nooit een dergelijk voorstel werd ingediend, wat toch op hun weg had gelegen. De voorstellers hadden er o.m. op gewezen, dat bij het Europeesch onderwijs aldaar 9 scholen bestaan voor 8000 zielen en bij het Inlandsch onderwijs 5 scholen voor 80000 Inlanders.

De „Soenting Melajoe” teekent aan, dat in de Alaslanden, een jonge afdeeling, te Koeta Tjane reeds twee volksscholen bestaan, één voor jongens met 400 en één voor meisjes met 200 leerlingen.

De „Pewarta Deli” merkt op, dat de Sarikat

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

HOOGERE BURGERSCHOOL

5-jarige cursus

met voorbereidingsklassen.

VOORSCHOTEN.

Bij schrijven van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, d.d. 25 Juni 1906, is het INSTITUUT WULLINGS erkend als een H. B. S. 5-j. c.

Kost- en Schoolgeld f 950.-/f 1250.-.

Uitslag 1915:

13 Adsp. Eindexamen H.B.S. 5-j. c., n.m.:
11 als leerling 5de klasse;
1 als leerling extraneus;
1 als gemobiliseerde;
1 „ voor de Cadettenschool (O.L.);
1 „ „ „ Kweekschool v/d Zeevaart.

Tot heden slaagden:

98 Adsp. Eindexamen H. B. S. 5-j. c.
19 „ Kon. Mil. Acad.;
19 „ Cadettenschool;
17 „ Adelborst;
24 „ Cand. O. I. Ambt.; Zeevaart- en Machinistenscholen, enz.

De Directeur:

H. WULLINGS.

VOORSCHOTEN, November 1915.

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

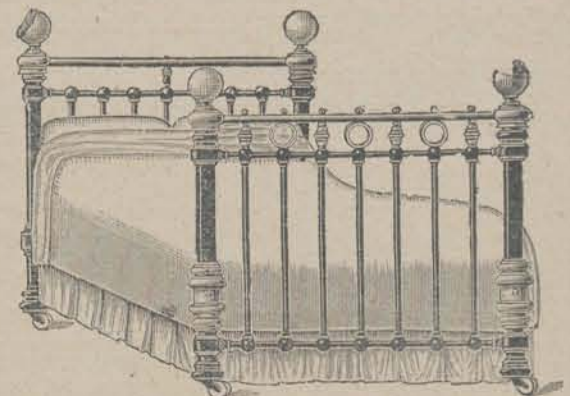
:-: Safe-Inrichting. :-:

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

Oesaha te Padang, zonder „hemelhoog” geschreeuwd te hebben, daar een H.-I. school met Mohamedaansch godsdienstonderwijs heeft opgericht. Nu is door de S. a-rikat Oesaha Tanah Priaman een landbouwschool opgericht, die een subsidie van f5000 van het Gouvernement trekt. Een dito te Fort van der Capellen werkt met een subsidie van f3000. „Ter spiegeling van anderen”, zegt het blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De S. I. De „Bintang Soerabaja” en de „Pewarta Soerabaja” geven eenige berichten over het „S. I. gedoe”, waaruit zou moeten blijken, welk een slechten invloed die veren. op de domme menigte uitoefent. Kort geleden ondervonden op het land Tjibaroesa (Buitenzorg) een officier en een opnemer bij de opname een alles behalve welwillende behandeling van de zijde der bevolking. Eens moesten zij zelfs met hun revolvers dreigen om het opdringende volk van zich af te houden. Het bestuur is hiervan in kennis gesteld; maar de zaak wordt zeer geheim te Buitenzorg behandeld. De bestuursambtenaren durven de S. I. niet openlijk aan te klagen; zij worden door de Regeering gesignaleerd als zij de S. I. tegenwerken of zwart maken.

Van den heer Brautigam, resident van Palembang, wordt verteld, dat hem een opmerking werd gemaakt door de Regeering, omdat hij streng en krachtig tegen de S. I. optrad, toen deze Ver. zich in zijn gewest begon te roeren en dat zijn kans om Gouverneur van Celebes te worden daardoor verkeken zou zijn.

Te Malang werd den 4en Januari j.l. een congres van de S. I. gehouden. Des avonds had er een optocht plaats, smakeloos van opzet. Het enige, dat als iets bijzonders uitstak, was een witte adelaar, welke vermoedelijk als uitdrukking van pro-Duitsche gezindheid moest dienen. Voor de kaboepaten en de woning van den assistent-resident werd halt gehouden. De noodige mertjons werden afgevoerd. Ongeregeldheden hadden niet plaats. De feestavond had een kalm verloop. Slechts dient vermeld te worden, dat op het station een dame van goeden stand, die volstrekt geen aanleiding tot eenige stoornis gaf, door de S. I. Imer op zijde geduwd werd, met de woorden: De S. I. Imer gaan voor. Dit is wel tekenend voor de veranderde adat van den Inlander, die tot de S. I. behoort. Zoo merkt bovengenoemd blad op.

Op het congres zelf werd met veel lawaai en humbug gesproken. Toen er één een verstandig woord sprak en wees ook op de plichten van den Inlander, tegenover diens rechten, stond men verbaasd te kijken. Over de financiële zaken werd niet gesproken. Dit schijnt de politiek der S. I. vereenigingen te zijn. Een Europeaan, die den Javaan reeds langer dan dertig jaren kent, verklaarde, dat dit z.g. congres een weersprekende vertoon was.

Te Medan heeft de S. I. aldaar een Arabische school opgericht. De Inlanders brachten f3000 bij elkaar en bouwden de school naast de misjigit. (Sinjar Sumatra).

Dit blad beweert, dat de oprichting van S. I. vereenigingen in Djambi niet gunstig gewerkt heeft op de rust en goede orde in de afdeeling Sarolangoen. Er valt een liddelijk verzet waar te nemen in het opbrengen van de belastingen en het uitkomen voor heerendiensten. Men stoort zich niet aan oproepingen; de opgeroepen worden soms verborgen. De leiders maken zich schuldig aan het verborgen van gedroste gevangenen. De controleur heeft noodig geacht de bezetting der gewapende politiedienaren aldaar te doen versterken. De resident heeft toen den voorzitter van de S. I. ter hoofdplaats Djambi naar Sarolangoen gezonden om besprekingen te houden en de gemoederen tot bedaren te brengen, wat hem gelukt is. Een nieuw bestuur der plaatselijke vereeniging werd verkozen en toen scheen alle agitatie te eindigen. Spoedig daarna had er evenwel een toestrooming van Inlanders uit Moeara Tambesi plaats, die lid wenschten te worden van de S. I. te Sarolangoen. De stroom moest gestuit worden. Een eigen vereeniging werd te Moeara Tambesi opgericht onder het voorzitterschap van het districtshoofd aldaar.

De „Tjhoen Tjhoen” deelt mede, dat de S. I. te Rembang zich thans verzet tegen de daar al sedert jaren van bestuurswege genomen maatregelen tot verbetering van den veestapel. Te Lasem (Rembang) hadden ongeregelde plaatsen, uitgaande van de Arabieren, die de S. I. Imer tegen de Chinezen hadden opgestookt. De bestuursleden van de S. I. doen daar, alsof zij de politie zelf zijn. De ondervoorzitter wilde de namen opschrijven van de Chinezen, die deel hadden genomen aan het opstootje, niettegenstaande de politie dit reeds gedaan had. De Chinezen weigerden dan ook hunne namen aan dien voorzitter op te geven.

Waar 't Engelsch goed voor is. Iemand, die zich Macaroon noemt, verhaalt in de „Perniagan” de volgende ontmoeting, die hij op zijn reis van Batavia naar Bandung in den trein had. Te Kamajoran, zeide hij, moesten de reizigers voor Bandung in een anderen trein overstappen. Veel tijd was er niet. Iedereen haastte zich, hij ook, om in de andere wagens een plaats te krijgen. Er was veel gedrang; koelies waren er niet genoeg om de bagages over te brengen. Hij moest zelf zijn zwaren koffer dragen. Toen hij in den anderen trein stapte, waren bijna alle plaatsen in de hem aangewezen coupé bezet, en had hij kans om het lange traject tot Bandung te moeten

blijven staan, waarin hij natuurlijk niet veel zin had. Enkele pasagiers wezen hem een plaats aan naast een paar Europeesche dames, die nog open was, maar gaven hem tevens te kennen geen moeite te doen. Anderen hadden 't ook al geprobeerd naast haar plaats te nemen, maar werden telkens met booze blikken door de dames weggekeken. Hij wilde 't toch beproeven en dacht toen aan de Engelsche taal, die wereldtaal, ging naar de plaats, waar die dames zaten. Maar zij keken hem met woedende oogen aan, alsof zij zeggen wilden: wat een brutaliteit van een Chinees om naast mij te zitten; en schoven tegelijk een eind verder op, om hem geen plaats te gunnen. Hij liet zich niet ontmoedigen, nam beleefd zijn hoed af en vroeg: „Miss, is this place occupied?” Terstond veranderden de gezichten. Met een welwillend knikje lieten zij toen toe, dat hij naast haar ging zitten. De passagiers waren verstomd, begrepen niet, hoe hij 't aangelegd had. Een bewijs, zegt hij, van hoeveel waarde de kennis van de Engelsche taal is.

Van Vreemde Koloniën.

De Mohamedanen en den oorlog.

Gaven wij onlangs een kijk op het Moh. standpunt door een D. bril gezien, het is wel interessant hier nu eens eenige aanhalingen uit artikels van „The Times of India” en van „La Dépêche Coloniale” tegenover te stellen.

Zij wijzen er op dat het recht op het khalifaat nooit geregeld, en altijd betwist is geweest. Er bestaan 5 of 6 khalifaten, de Marokkanen en de Arabieren van N.-W. Afrika hebben steeds den sultan van Fez als den eenig waren grooten heer erkend. Door de deelneming van den sultan van Turkije aan den oorlog was dus volstrekt niet voor alle mohamedanen uitgemaakt dat de heilige oorlog aan die zijde is te strijden.

De Moefti der Hanefiten en der Malekiten in Algiers zijn met kracht opgekomen tegen de tusschenkomst van Turkije in den oorlog. Said Mohammed van Temasin verklaart eveneens, dat de godsdienst met dezen krijg niets heeft uit te staan, door toch aan den oorlog deel te nemen heeft de T. regeering zich vervreemd van de godsdienstige opvatting volgens welke de mohamedaan strijdt.

De Bey van Tunis is de eenige autoriteit in de Fr. koloniën of protectoraten, die zich onderhoorig erkent aan den heer te Stamboul, welke hij „Zijne Majesteit de Khalif” blijft noemen; hij neemt aan dat de sultan gebukt heeft voor de Duitsche bedreigingen en blijft daarom toch de eindoverwinning der Entente-mogendheden tevens als die van den Islam beschouwen.

Uit alle koloniën komen zwarte en bruine krijgers deelnemen aan den oorlog. Uit West- en Midden-Afrika komen verklaringen van mohammedvorsten van gelijke strekking als die uit Algiers. Britsch-Indië heeft eveneens niet alleen door uitlatingen der vorsten, maar ook door deelnemen van duizende strijders aan den oorlog getuigenis afgelegd voor de opvatting, dat de regeering in Constantinopel in de Muzelmansche wereld niet wordt beschouwd als die welke het geloofsinzicht der mohamedanen heeft te richten.

Zoo leest ieder uit de feiten wat hij volgens zijn voorop gezet oordeel daarin gaarne uitgedrukt vindt. Ook hier is de objectiviteit voorloopig geheel zoek.

Het Panama-kanaal.

Open-dicht-open-dicht, nu weer open, wanneer weer dicht? De eerste kolenschepen, met een maximum diepgang van 21 voet, zijn weer door 't kanaal van Panama heen gegaan. De vaargeul, door de groote aardstorting, is dus weer ruim genoeg om eerstdaags de zeeschepen door te laten.

Hebben wij de afwisselende berichten en plannen goed bijgehouden, dan is men bezig op 't kritieke punt de ruggen naast 't kanaal af te graven, om zoodoende het grondgewicht te verminderen.

Een nieuw koloniaal product.

Zoals bekend, heeft de vraag of aan de munitiebehoefte op den duur kon worden voldaan in 1914 een oogenblik de mogelijkheid van 't voortzetten van den oorlog geheel beheerscht. Van Duitse zijde werd met een zóó overstelpende hoeveelheid artillerie-munitie gewerkt, dat de tegenpartij, hierop niet voorzien en niet berekend, geen voldoende voorraad bezat en den aanmaak niet snel genoeg kon verzekeren. De buitengewone maatregelen, in Frankrijk en Engeland getroffen, hebben nog even en juist bij tijds aan de eischen van 't leger kunnen voldoen, toen eerst is de terugtrekkende beweging der ententetroepen tot staan kunnen komen.

Hiermede was echter nog niet genoeg gedaan. De kwestie bleef van zóó overwegend belang dat ministeriën voor den munitie-aanmaak werden ingesteld. Deze zetten niet alleen vele fabrieken van allerlei bestemming in vuurwerkplaatsen om, maar de Britsche minister deed ook een beroep op de medewerking der koloniën, en in Canada, Australië en Britsch-Indië werden fabrieken van patronen, granaten, granaat-kartetsen aan 't werk gezet, die enorme hoeveelheden moordtuig naar 't Europeesche slagveld hebben verscheept.

Bij 't lezen der enorme artillerieduels van den langgerekten strijd bij Verdun heeft men den uitroep ook al meermalen geslaakt: waar worden die hoeveelheden projectielen vandaan gehaald! Een bericht, dezer dagen uit Ottawa geseind, kan wel een denkbeeld geven van de hulp die Canada in deze biedt en nog wil bieden. De onderhandelingen tusschen den Can. minister van financiën en den Eng. minister van munitie hebben tot resultaat gehad, dat Can. banken hebben aangeboden in Can. een crediet van 75 miljoen dollar te scheppen ter betaling, voor de Eng. schatkist, van munitiebestellingen, die in de 2 eerstvolgende maanden in Can. moeten worden uitgevoerd. Leveringen tot een waarde van 20 mill. dollar zijn reeds in de eerste helft van Maart gedaan in afwachting van dit crediet.

De Min. v. financiën heeft aan den voorzitter van 't bankiersverbond de waardeering der regeering betuigd. Hij noemt de twee handelingen, die te zamen een crediet van 125 miljoen scheppen, nam: 50 mill. voor de Can. regeering en 75 mill. voor munitie-voorziening, zeer merkwaardige feiten in de financiële geschiedenis.

De ontzetting van Koet el Amara.

Het weinig verheffend verhaal, dat wij de vorige week gaven van den toestand bij de Britsch-Indische krijgsmacht

BEËEDIGD EXPERT,
Inkoop van Oud-Indische Brillanten,
Paarlen, Juweelen, enz.
N. BLOM,
 Nieuwe Heerengracht 25. Tel. Interc. 8320.
 AMSTERDAM.

DORDTSCHER BANK
 'S-GRAVENHAGE - KNEUTERDIJK 12-14
 behandelt alle Bankzaken.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”.
 Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.
 Gunstig gelegen in het midden der stad.
 Lift — Electricch Licht — Centrale Verwarming.
 80 Kamers en Salons.
 PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.
 J. DEN HARTOG.
 gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

VAN SEVENTER & PALUDANUS
 KLEERMAKERIJ
 Heerengracht 38 - Telefoon 4214
 Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
 naar maat van f 35.—
 Diverse des sins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

M. P. MULLER,
 Galileistraat 133 en 129 Valeriusstraat 13
 Tel. H 6375 Tel. H 6370
MAGAZIJNEN VAN
Gas- en Electriche Ornamenten.
BADEN EN GEYSERS.

You know it by this

His Master's Voice
 Koopt geen Spreekmachine alvorens het beroemde merk
His Master's Voice
 te hebben gehoord! Het is de eenige spreekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet ZUIVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklank, die het verouderde systeem van machines met saffernaald eigen is.
 Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.
 De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:
 N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH”
 hoek Gang Passar Baroe/Gang Kleykamp, BATAVIA.
 GRAMOPHONE AGENCY,
 38 Gembongan, SOERABAJA.
 HUTTENBACH & Co., MEDAN, (Delit).
 Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.
THE AMERICAN IMPORT COMPANY
 — 22a Amsterd. Veerkade, Den Haag. —

C. HOYNG,
 Spuistraat 20-22 Den Haag.
 AMSTERDAM - UTRECHT.
 Onze Geillustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
 TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
 Prijscourant gratis.

in Mesopotamië, moet door nog treuriger mededeelingen aangevuld worden.

Op den dag dat de bladen, 17 dezer, er aan herinnerden dat de troepen onder generaal Townshend 100 dagen te Koet el Amara ingesloten waren, gaf „The Times” een artikel, waarin zware beschuldigingen aan 't adres van hen, die de ontzettingstocht onder generaal Aylmer georganiseerd hebben.

Vooraf betroffen zij den geneeskundigen dienst. Er zijn 3 geneesheeren op 1000 deerlijk gewonden, één verpleegster stond voor 500 verpleegden, er is gebrek aan allerlei hulpmiddelen. Gewonden blijven dagen met een onvoldoend voorloopig verband liggen. Op open booten worden zij de rivier afgevoerd, zonder beschutting tegen 't weer. De schepen, die hen over zee naar Bombay overbrengen, zijn zoo slecht ingericht, dat de gewonden in jammerlijken toestand aankomen. Koudvuur komt dikwijls voor.

Ook op de uitrusting wordt aanmerking gemaakt, het lijkt of men gedacht heeft zonder eenige moeite naar K. e. A. te kunnen wandelen. De artillerie is onvoldoende, de munitie slecht, het rampspoedig verloop wordt aan de Reg. geweten.

Dit is echt Engelsch, menige expeditie is hierdoor mislukt of gerekt. Men denke aan den Boerenoorlog, aan Gallipoli en aan België.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Bataviaasch Genootschap v. K. en W.

Van het Tijdschr. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenk., uitgegeven door het Bat. Gen., verscheen een nieuwe afl. (de derde van deel 57), met den volgende inhoud:

Dewi Cri, door J. Kts. — De graftempel van Kagenangan, Mededeeling van G. V. van Stein Callenfels. — Maharaja Cri Joyabhupati, Sunda's oudst bekende vorst, A. D. 1030. Vijfde bijdrage tot de kennis van het oude Soenda, door C. M. Pleyte (met afb.). — De basreliefs van het tweede terras van Panataran, door P. V. van Stein Callenfels. Bijlage: Inhoudsopgave van den Koesnayana, door R. Ng. Poerbatjakara. — Opstellen over Minangkabau. VI. Pariangan—Padang Pandjang in de Lareh van Pandjang. Sang Sapoerba's Boekit Si Goentang en de Goenoeg Mahamerie, door L. C. Westenek (met ill.). — Zwangerschap, geboorte en kindermoord bij de Papoeas in en om de Humboldtbaai. Aanteekeningen van J. A. Wasterval, Gezaghebber B.B. te Hollandia. — De eerste Ronggeng. Bladvulling, door C. M. Pleyte.

Van de Notulen verscheen afl. 3 van deel 53, waarin o.m. de volgende Bijlagen: Concept der voorwaarden van aanstelling van den heer P. Gedeking als bibliothecaris van het Genootschap; en: Brief van den heer Alb. C. Kruyt, bevattende bijzonderheden over een in het dorp Penggoli (landschap Ondaë, midden-Celebes) gevonden steen, waarop de afbeelding van een mensch is gebeiteld (met afbeelding).

Indisch Tijdschr. voor het Recht.

Behalve de rubriek jurisprudentie, bevat No. 11—12 van deel 105 van het Ind. Tijdschr. voor het Recht, een verhandeling van Mr. H. G. P. Duyfjes, getiteld: „Beslag op beslag”, zomede een kort „In Memoriam”, aan Mr. J. van Davelaar, in leven president der Ned.-Indische Juristen-Vereeniging.

Toradja'sch leven.

Mevr. M. Adriani-Gunning, die door een langdurig verblijf onder de Toradja's zoo goed op de hoogte is van hun zeden en gebruiken, schrijft in Eigen Haard van 18 dezer een artikel over de kinderspelen aldaar. Achtereenvolgens beschrijft ze en geeft afbeeldingen van het tollen en het steltenloopen. In een volgend Nr. van E. H. worden de schetsjes vervolgd.

Indologenblad.

Het Nr. van 16 Maart bevat een artikel over het verkeerswezen te land op de Buitenbezittingen. Schrijver, de heer F. J. Muller, geeft eerst een overzicht van de op Sumatra bestaande spoor- en tramwegen, daarna van de gewone wegen en vervolgens van het wegenstelsel op de overige buitenbezittingen, waar tot heden spoor- en tramwegen nog tot de vrome wenschen behooren (Banka en Billiton uitgezonderd).

A. D. besluit zijn beschouwingen over goud in Nederlandsch-Indië, voornamelijk in Benkoelen.

Banda.

Als No. IV zijner „Aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea”, geeft de heer J. Scheltema de Heere in het 15 Maart Nr. van „Het Nederlandsche Zee- en Landverkeer” een korte beschrijving van het eiland Banda.

Dezelfde auteur houdt dan nog een pleidooi voor een zeehaven voor Semarang.

Geestelijke stroomingen onder de bevolking op Java.

Onder den naam „Synthese” verschijnen op onbepaalde tijden geschriften onder redactie van Prof. Dr. Ph. Kohnstamm en Dr. A. J. de Sopper. No. VI van de 2e Serie nu handelt over „Geestelijke stroomingen onder de bevolking op Java”. In kort bestek behandelt de schr., Dr. N. Adriani, daarin al hetgeen, in de tien laatste jaren ongeveer, op Java is te zien en te hooren geweest van nieuwe verlangens, die de vroeger zoo zwijgende bevolking thans op luiden toon is gaan uitspreken.

Tijdschr. Kon. Nederlandsch Aandr. Gen.

De jongste afl. opent met waardeerende woorden, door de redactie gewijd aan de nagedachtenis van den heer J. J. Staal, die sedert 1909, tot aan zijn plotselinge dood, de uitgave van het Tijdschrift bezorgde.

Verder vindt men in deze afl. de volgende bijdragen van Indische strekking: Reisherinneringen uit Zuid-Oost Boeloengan (Oost-Borneo), door L. Rutten (met afb.). — De aanleg van natuurvolken, door S. R. Steinmetz. — Uitkomsten der regenwaarnemingen op Java, door Dr. E. van Everdingen. — De reiziger F. J. Hartman in de Zuider- en Ooster-Afdeeling van Borneo (1790) en de rivierkaarten dier afdeeling, door W. E. M. S. Aernout, controleur B. B. (1884—1889), medegedeeld door S. P. l'Honoré Naber. — Het Oostkust van Sumatra-Instituut. — Literatuur van Oost- en West-Indië.

Een oordeel over het karakter van den Javaan.

In de Borneo-Almanak voor 1916, een jaarlijks verschijnend periodiek dat door zijn geringen prijs heel veel lezers telt, vooral in kringen waarin men van Indië bitter weinig afweet, schrijft Pr. Camillus Buil, missionaris te Medan, eenige schetsjes over het Indische leven, waarbij hij ook een oordeel

uitspreekt over het wezen van den Javaan, dat ons eenigszins doet herinneren aan de uitspraak van schrijvers uit vorige eeuwen; zooals bijv. Dr. Valentijn, die zeide: „De mans zyn doorgaens moorddadige, trouwlooze en wrede menschen, die iemand om een schelling twee of drie, zonder onderscheid zouden doodslaan, daar het anders de bloedste en lafhartigste guilen zijn, die den aardbodem draagt”.)

Geven we echter Pr. C. Buil even het woord: „De Javaan heeft iets in zijn karakter dat aantrekt. Hij heeft eerbied voor zijn meerdere, hij is beleefd, hij zorgt met nauwgezetheid zijn heer te behagen. Niet dat hem dit als een deugd moet worden aangerekend, neen, hij is tegelijk een kruiper, bewijst eerbied omdat hij anders de laan uitgaat; heimelijk veracht hij den Europeaan, natuurlijk vanwege de nette manieren van zoovele Europeanen. Gemis aan een ruimen blik doet hem elken Europeaan over eene kam scheren. Zijn vroegere heer was behebt met zeer onaangename gebreken voor een huisbediende, dus deugt zijn nieuwe heer ook niet, en lang duurt het voor hij eenig vertrouwen in zijn nieuwen meester stelt. De Javaan is een leugenaar. Is er iets niet in den haak, en wordt hij ondervraagd, dan begint hij met te liegen. Iemand voor wien liegen een gewoonte is geworden, is in niets meer te vertrouwen; wanneer hij de kans schoon ziet, zal hij ook een dief worden”.

De Banier.

Het Nr. van 22 Jan. bevat het slot van het artikel: De studie der Indische talen vanwege het Nederl. Bijbelgenootschap. — Verder het een en ander over de opening van het Anti-opium-hospitaal te Batavia.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 11: Kweeking van een nieuwe maïs-variëteit met suikerhoudende stengels. — Mededeelingen van het laboratorium voor Agroeologie en grondonderzoek te Buitenzorg, door Dr. A. van Bijlert. — De rubberplantersvereniging te Bandoeng. — Bataviaasche vereeniging voor den Rubberhandel. — Twee Gouvernementsstatistieken, door A. D. van der Gon Netscher. — Tijdelijke suikerbelasting in Ned.-Indië. — De Djambi-concessies, voordracht van den heer H. J. E. Wenckebach. — De kostprijs van rubber. — De uitgestrektheid van den indigoplant op Java en Madoera. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zomede de overige wekelijksche rubrieken.

Een Museum voor de Oostkust van Sumatra.

De Ind. Merc. schrijft hierover het navolgende, aan de Deli Cour. ontl. bericht.

„Wij hebben in dit blad meermalen gewezen op het nut van een museum, meer in het bijzonder voor de verzameling van voorwerpen, geschriften, enz., betrekking hebbende op de Oostkust, waardoor vele bijzonderheden, die langzamerhand verdwijnen gaan, voor de historie bewaard kunnen blijven.

Het is dan ook met blijdschap, dat we melding kunnen maken van het volgende bericht:

Door een ingezetene van dit gewest (volgens de cor. der „Locomotief” door den heer Huizer, adm. van Saint Cyr.) is, uit dankbaarheid voor het land, dat hem zooveel goeds aanbracht, aan den gouverneur voor de oprichting van een museum te Medan een bedrag van f50.000 aangeboden, indien men er in slaagt, binnen twee jaar na het sluiten van den vrede in Europa het voor de oprichting noodig geacht beginkapitaal van 2 à 3 ton bijeen te brengen.

Het nut van musea in het algemeen zal wel door niemand in twijfel worden getrokken en de beweegreden van den bedoelden ingezetene tot zijn royaal aanbod, n.l. dankbaarheid voor wat dit land hem bracht, kan door velen gedeeld worden en tot navolging nopen.

Een museum als het onderwerpelijke moet een verzameling op allerlei gebied, als ethnografie, geografie, fauna, flora, kulturen, eventueel ook handelsmuseum worden, kortom, het moet worden de studiebron voor latere vorschers.

Het land is nu nog jong en veel oorspronkelijks is bewaards gebleven, dat misschien spoediger dan men denkt, tengevolge van een verhaaste evolutie, tot het verleden zal behooren.”

Ned. Indisch Landbouw-Syndicaat

In de kort na elkander ontvangen afl. 1—4 van jaarg. 1916 der publicaties v. h. Ned. Ind. Landb. Syndicaat, vinden we o.m. de volgende voordrachten opgenomen.

Een praatje over de koffiecultuur onder de Compagnie, door P. V. van Stein Callenfels. — Resultaten van viscositeitsbepalingen bij rubber, door Dr. A. J. Ultée. — Indrukken van Deli, door Wijnaendts van Resandt. — Eenige der voornaamste ziekten en plagen van onze klappercultuur, door P. E. Keuchenius. — Het uitdunnen van rubber-tuinen, door Dr. P. Arens. — Over Excelsa-koffie, door Dr. P. J. S. Cramer.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

De Nov. en Dec. afl. bevatten o.m.: De groote bruggen in de lijn Cheribon-Kroja der Staatsspoorwegen op Java, door Dr. J. H. A. Haarman (vervolgd). — Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek (De lijn Goendih—Soerabaja en hare zijtakken; de Samarang—Joana Stoomtram-Maatschappij), door S. A. Reitsma. — Bouwen in Ned.-Indië, door A. H. Sweys.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

Eenige bijzonderheden omtrent de inlandsehe rijstcultuur in Zuid-Bali (Nr. van 15 Nov. 1915). — Over het waterverbruik bij de rietcultuur (30 Nov. '15). — De Technische vereeniging Midden-Java. — De gewestelijke wegen. — Recrutering van Inlandsch bureau-personeel bij den dienst der B. O. W., door R. Mohammad (31 Dec. '15).

1) Van de Javaansche vrouwen getuigt onze Dominee: „Alle hebben een zeer grooten verwarden bos haar op haer hoofd staan. Ook geeft het een groot afzien by ons dat zy van hare boborimeerzels dik en vet bemorst zyn; zoo zien zy'er veeltyds uit, dat men haar met geen tang aantasten zou”.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van

de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Broes, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEKENINGEN.
Controleur bij het Binnenl. Bestuur op de bezittingen buiten Java en Madoera.	2 April 1916.	Oorzaak: Verzoek om buitlandisch verlof van den laris L. M. van Klaveren.

Van „Boeatan”:

DE FRAAIE PRENTBRIEFKAARTEN „Balische Kunst”, in den handel gebracht door Vereeniging „Koloniaal Instituut”, zijn te verkrijgen bij „Boeatan”, Heulstraat 19, Den Haag tegen den prijs van f 0.05 per stuk en f 0.35 boekje; één serie 10 exemplaren.

Van de Redactie-Commissie:

De Haagsche Hulpraad voor Zendingstudie, welke hier nu sinds 3 jaren achtereen allerlei Zendingbijeenkomsten belegt, heeft den 29sten van deze maand (Woensdagavond) het voorrecht te kunnen laten optreden bekenden taalgeleerde van 't Ned. Bijbel-Genootschap, Dr. N. Adriani met het onderwerp: „Wat hebben Toradja's van Midden-Celebes gewonnen sinds de komst der Zendingen in het midden”.

Deze bijeenkomst is voor ieder toegankelijk. Toegangs-prijs wordt niet geheven. De plaats van bijeenkomst het ruime en gezellige kerkgebouw der Doopsgezinde gemeente. Waar het hier een zeker niet alledaagsch spreekbeurt geldt, willen wij gaarne de aandacht onzer lezers er op vestigen.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND BIJ ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEFEN
DEGELUK ONDERWIJS IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
— OVER DE WAALSCHER KERK —
58^e NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 223

J. B. HEIJDEMAN,
CONFISEUR - PATISSIER.
Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.
Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en 13 DEN HAAG
halte Valeriusstraat
Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —
DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
— van 10 tot 4 uur. —

GEBR. ALES,
Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag
SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
COMPLETE UITZETTEN.

P. B. VAN MOORSEL & CO
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Marque Deposée „AU-CONDOR”
LA HAYE PAYS BAS. PLEIN 8.
FRED. MOMMAERTS-DEGGELLER
 Tabacs, Cigares et Cigarettes de toute 1re qualité
 Exportation Importation
EMBALLAGE SPÉCIAL POUR LES INDES

Telefoon 3364. **FA LOUIS RETÈL,** Telefoon 3364.
 Koloniale Waren en Comestibles.
Delicatessenhandel.
 Oudste en meest bekende adres in Duinoord en Zorgvliet.
 Prima kwaliteit, concurrerende prijzen.

TELEFOON H 7057
C. P. A. NICOLAÏ
 Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN
 Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.
Dunklerstraat 33 hoek Valeriusstraat.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Paedagogische adviezen
- Schrijf-, Kopiër- en Vertaalwerk.

- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
- Lessen aan spraakgebrekkigen.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**
 Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.
 Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeyst. 100, 's-Gravenhage,	{	Javaansch,
Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{	Javaansch,
Maleisch,
Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis, Utrecht,	{	Maleisch.
Soendaneesch.
Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
 door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
 door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West:
- I. **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRÛS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
 - II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
 Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten
- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
 - No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
 Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
 - No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
 - No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
 - No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
 - No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
 - No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
 - No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
 Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
 - No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

Regulateurs, Westminster Carillons met speelwerk. - Speciaal voor Indië.
GROOTSTE SORTEERING. LAAGSTE PRIJZEN
 Goedkoopst adres voor Waltham en Zenith Horloges.
 Armband Horloges voor Heer en Dame.
J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35
 t/o de Oude Molstraat. ZIE ÉTALAGE.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels
 Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
 VLEUGELS „f 8.- „ „ „f 80.- „ „
 REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
 Afdeeling Gebruikte Instrumenten.
 Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

Dames- en Kinderkleeding naar maat.
 Alle genres DAG- en AVONDKLEEDING met en zonder stoflevering
 Beleefd aanbevelend, **JOHA v. d. VELDE,** Jac. Gillisstr. 29 bij Stadh. plein. - Den Haag.

G. ED. BORST
 Vlamingstraat 23-25-27
 DEN HAAG.
 Het bekende adres voor
HEEREN MODE ARTIKELEN

Adverteeren doet verkoopen.

HUPFELD'S FILIAAL
 Directie:
DUWAER & NAESSENS
 PIANO-, PHONOLA- en MUZIEKHANDEL
 is gevestigd:
 's-GRAVENHAGE AMSTERDAM
 Kneuterdijk-Heulstraat, Stadhouderskade 19,
 Tel. No. 27. Tel. No. 4698.

RIPPEN
 Pianohandel
PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAT 17.
 Tel. 4683.
 Verhuren Stemmen

GHR. J. P. HARINCK-Naaimachinehandel
 Waldeck-Pyrmontkade 57, Den Haag
 Telegr. adres: HARINCKMACHINE HAAG
 A. B. C. Code 4 & 5 U. G.
 Verkoophuizen in Indië: Bandoeng-Soerabaia
 Engros-Detail. Import-Export.
 Gratis Verpakking voor Indië.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN
en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid f 2.40
gebonden - 2.90**Brengt een bezoek aan BOEATAN**
: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

OBAT BAIK

INDISCHE ZALF tegen alle
Rheumatische aandoeningen.

M. VISSER,

voorb. A. J. RODBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken

REPARATIE-INRICHTING.

's-Gravenhaagsche Manege,
Kazernestraat 46-48. - Telefoon 3065.

Oudst Etablissement.

1ste Klasse Rijonderwijs.

R. J. J. HIEMSTRA, Directeur.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

OBAT BAIK

f 1.25 per pot, overal verkrijg-
baar. Wordt door iedereen
aanbevolen.

P. KOLE, Drogist.

Valeriusstraat 40

Telef. 5301.

DEN HAAG.

Fred. Hendriklaan 215

Telef. 1776 Z.

SCHEVENINGEN.

BORSTELWERK, SPONZEN, ZEEMLEDER
TOILET-ARTIKELEN, EAU DE COLOGNE
ARTIKELEN VOOR ZIEKENVERPLEGING
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN.

Aan beide zaken Personenweegstoel.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Luiermand-Artikelen
Opgemaakte Wiegen
in diverse prijzen.

Adverteeren doet verkoopen.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafrâichissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

A. ASSENBERG,

Prima kwaliteit Schoenmaker, Diverse soorten
GUMMIHAKKEN. CREAMS, VETERS.

Columbusstraat 73, Den Haag.

Levert voor billijke prijzen SOLIED en NET WERK
Vlugge bediening.Reparatiewerk wordt op verlangen gehaald
en thuisbezorgd.

N.B. Prijscourant op aanvraag verkrijgbaar.

OBAT BAIK

waar niet verkrijgbaar, franco
toezending ad f 1.35 door OBAT
BAIK, POST BOX 271, DEN HAAG.

Drukkerij ten Hagen levert tegen billijke
prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Triple Sec „Zondag“ per Literflesch . . . f 3.50 **Firma J. ZONDAG**
 „ 1/2 „ . . . f 1.80 **Fabriek van fijne Likeuren**
 „ 1/4 „ . . . f 0.95 **Laan 16 en 18^A - DEN HAAG - Teleph. 3209**

INHOUD: Wat kan Nederland, ook met het oog op zijn Koloniën, doen? — Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Naamlijst van nieuw toetredende leden.

Wat kan Nederland, ook met het oog op zijn Koloniën, doen?

Professor C. van Vollenhoven moet met groot verdriet hebben waargenomen, hoe, terwijl hij hoopte, dat zijn oplossing voor het behoud van den wereldvrede ingang zou vinden, een wereldoorlog uitgebarsten is zonder weerga. Nu hij Nederland door dien oorlog geplaatst vindt voor een vraag, die ook even zou kunnen wijzen in de richting van een breuk der goede internationale verhoudingen, komt hij met een raad, die van zijn groot plan toch nog een sprankje ten dienste van de neutraal gebleven mogendheden wil stellen. Hij wil recht en kracht putten uit een internationale rechtbank. Naar het ons voorkomt mist dit voorstel zoo zeer alle vastheid van grondslag, dat er practisch niets van te verwachten is.

Wil een neutrale internationale rechtbank uitspraken doen, die morele waarde hebben, dan moet voorop worden gesteld, dat zij de gegevens zal kunnen krijgen, om naar eigen overtuiging recht te spreken.

Maar is 't in gemoede te voorzien, dat de aangeklaagde mogendheden tegenover de rechtbank der neutralen meer goedgeefs zullen zijn met onthullingen, bekentenissen en zelfs beschuldigingen, dan zij dit nu zijn in de gewisselde nota's? Met de rechtbank der publieke opinie wordt nu al rekening gehouden, maar juist hierom wordt 't beoordeelmateriaal in zeer bijzonderen vorm beschikbaar gesteld.

Zou een rechtbank b.v. om den inbreuk op het volkenrecht in Griekenland, of in 't Lusitania-geval te beoordeelen, meer gegevens kunnen opeischen dan thans ter beschikking staan? En zou een rechtbank op die mededeelingen tot een oordeel, tot een veroordeeling mogen komen? Bij onthouding van voldoende gegevens mag ook niet gelden, dat wie deze niet verschafte het zich zelf te wijten heeft, indien 't oordeel voor hem gunstig uitvalt. Hierdoor toch wordt dan 't scheeve oordeel niet recht gemaakt, en tijdens een oorlog kan een partij er werkelijk te billijken reden voor hebben, of eerlijk meening te hebben, om aan de neutralen den grond harer politieke zinnen niet te laten verkennen.

Een ander bezwaar tegen 't plan is het gemis aan een nadeelig gevolg, dat aan de rechtspraak kracht kan bijzetten. In dit opzicht staat de neutrale rechtbank zelfs achter bij den neutralen staat. Er is elke oorlogvoerende mogendheid veel aan gelegen geen nieuwen vijand te maken. De kans, dat de diplomatieke handelingen afgebroken of tegenmaatregelen genomen worden, blijft altijd een factor waarmede rekening is te houden. De neutrale rechtbank daarentegen zal geen onuitgesproken bedreiging beschikbaar hebben.

Bovendien, wat is er over van de regels van 't volkenrecht, waaraan de rechtbank de beschuldigingen zou moeten toetsen? Door schending van beschreven recht, wordt de rechtsregel wel niet opgeheven, maar wanneer de protesten van machtdragende regeeringen tegen die schending niets vermogen, waarom zou dan een meer plichtmatige naleving worden verwacht als een rechtscollege van staatslieden aan het bestaan van den rechtsregel herinnert? Is schaamte te verwachten in 't stadium van onbeschaamdheid, waarin de oorlogvoerenden ten opzichte van 't volkenrecht zijn gekomen en waarin zij, wedijverend, elkander den loef trachten af te steken?

Wij zouden in het succes van het advies van professor v. V. willen gelooven, maar wij kunnen dit niet doen. Daarom zien wij er eigenlijk een gevaar in. Mocht onze regeering in die richting pogingen aanwenden, dan zal zij intusschen niets doen, en toch moet er gehandeld worden.

Het is geen der partijen onverschillig, in hoever wij haar ter wille zijn. Duitsland en Engeland hebben ons beiden noodig. Dit geeft onze regeering 't middel in de hand om omzichtig door voorwaarlijke maatregelen haar wenschen te doen gelden. Evenals er filosofie ligt in de redeneering: liever één blauw oog, dan twee, met nog een paar stompen, en dus sla ik niet terug hem, die mij een slag geeft; evenzoo kan men wijsgeerige diepte zoeken in de verklaring van een staat, die zich laat stompen en vernederen, omdat dit toch nog minder erg is dan wanneer hij iets terug doet en dan meer slagen uitlokt. Maar evenals de man, die zich nog lekker voelt met zijn „maar één blauw oog“, als man afgedaan heeft, heeft ook de staat als zoodanig afgedaan, die niet toepast wat in zijn vermogen is om zich te doen eerbiedigen.

De Nederl. regeering heeft tot nu toe voor die gevallen, welke tot voldoende helderheid gebracht zijn, niet alleen nota's ingediend, maar zij heeft ook een voldoening gekregen, waarmede zij tevreden mocht zijn.

Gelukt 't niet uit te zoeken in hoever en bij wien de schuld is in de Tubantia- en Palembang-gevallen, dan staat onze regeering machteloos, maar ook een rechtbank van de vereenigde neutralen zou in dat geval machteloos zijn. Wordt wel bekend in hoever en bij wien schuld is, dan moet Nederland niet afwachten of een rechtbank van andere neutralen tot een veroordeeling komt. Ons land heeft dan zijn protest te richten tot de schuldige mogendheid, onder mededeeling van de wijze, waarop herstel verwacht wordt. Er is eigenlijk geen reden om aan te nemen, dat hierop ditmaal niet even goed als in de vroegere gevallen zou worden ingegaan. Wij maken ons dus niet ongerust over den afloop dezer protesten. Als de schuld vast staat, zal zij erkend en vergoeding gegeven worden; meer kan een neutrale rechtbank zeker ook niet bereiken.

Maar niet moet voorop worden gezet, dat er niets anders mogelijk is dan berusten, wanneer de nota's zonder effect blijven. Integendeel, waar de gelegenheid zich voordoet, moet onze regeering, zonder het diplomatieke beleid uit het oog te verliezen, uitspreken en toonen, dat zij den wil heeft om een schuldigen, doch onwilligen staat door bekorting van bestaande gunstige voorwaarden de ons toegebrachte schade te doen inboeten, indien de noodig geachte genoegdoening achterwege mocht blijven.

G. N.

Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres.

Het Bestuur van dit congres, dat te 's-Gravenhage gehouden zal worden op Maandag 28, Dinsdag 29, en Woensdag 30 Augustus 1916, heeft een rondschrijven verspreid, waaraan wij het volgende ontleenen:

Op voorstel van de afdeling „Nederland“ van het Ned. Indisch Onderwijzers-Genootschap kwamen op 11 September 1915, onder leiding van den heer Alb. H. Croes, onderwijzer in Ned.-Indië, destijds met verlof in Europa, afgevaardigden van vereenigingen op koloniaal- en onderwijsgebied bijeen, om te beraadslagen over het houden van congressen, gewijd aan het onderwijs in de Nederlandsche koloniën.

De gedachte bleek algemeen te worden ondersteund. Uit de verschillende vereenigingen werd het Bestuur gevormd, aangevuld met enkele personen, die door hunnen werkring het doel zouden vermogen te steunen, terwijl een aantal verdienstelijke vrouwen en mannen gevolg gaven aan de uitnodiging om een Eere-comité samen te stellen. In dit Eere-comité en het Bestuur zijn alle richtingen en stroomingen vertegenwoordigd.

Dit is ook het geval met de dames en heeren, die het schrijven en verdedigen van een praed-advies op zich genomen hebben. Voor een advies in meer algemeen zin is ook uitgenoodigd de heer Raden Kamil, adj. inspecteur bij het Inlandsch onderwijs te Semarang.

Zullen de congressen gunstige gevolgen hebben voor het onderwijs in de Nederlandsche koloniën, dan is bovenal noodig, dat worde buitengesloten alles wat zweemt naar partijstrijd. Het streven moet zijn de uiteenlopende denk-

beiden tot elkander te brengen, ten einde aan de volkeren in de koloniën te brengen, wat zij noodig hebben voor de volle ontwikkeling van geest en gemoed.

Het is te meer aangewezen om te streven naar een vredige oplossing der onderwijsvraagstukken, omdat deze van uiteenlopend standpunt kunnen worden beschouwd. Dit behoeft echter geen reden te zijn, dat ieder slechts oog heeft voor zijn eigen stelsel, voor zijne eigen opvatting, en alles, wat anderen als juist beschouwen, vijandig hejegt. Dit geldt vooral van het openbaar en het bijzonder onderwijs, meer bepaald dat vrn wege de zending gegeven. Alle nuttigheden van het gemeenschappelijk verlangen, om voor den vooruitgang nuttig werkzaam te zijn, hebben recht van bestaan naast elkander. Zij hebben reeds schoone vruchten voortgebracht, en beloven nog veel voor de toekomst, indien zij vrij blijven van onderlinge bestrijding.

Aan het Congres wordt verbonden eene tentoonstelling van het voornaamste, wat betrekking heeft op het geven van onderwijs in de Nederlandsche koloniën, en van hetgeen dienstig kan zijn om eene aanshouwelijke voorstelling te vormen van dat onderwijs. Voor deze tentoonstelling is eene sub-commissie benoemd, welke van hare opvatting in een afzonderlijk rondschrijven zal doen blijken.

Het zal niet mogelijk zijn in één Congres samen te vatten al de vraagstukken op koloniaal onderwijsgebied. Zij zijn daartoe te talrijk, te belangrijk en te moeilijk. Het is dan ook de bedoeling om deze eerste bijeenkomst te doen volgen door andere Congressen, en zoodoende langzamerhand het geheele onderwijs te behandelen.

Het bestuur achtte het wenschelijk het eerste Congres uitsluitend te wijden aan de vraagstukken, die thans het meest eene oplossing behoeven. Daarom wordt dit jaar het onderwijs in Suriname en Curaçao niet behandeld, noch ook het onderwijs in Ned.-Indië in zijn vollen omvang.

Eerste dag — 's morgens.

I. In hoever is samensmelting van het onderwijs ten behoeve van alle bevolkingsgroepen in Ned.-Indië wenschelijk en mogelijk?

a. Hoe moet deze samensmelting tot stand komen?

b. Voor zoover geen samensmelting wenschelijk of mogelijk is: welke beginselen moeten dan gelden voor het lager en het voortgezet onderwijs voor de niet-europeesche bevolkingsgroepen?

Inleiders: H. J. F. Borel, oud-Adviseur voor Chinese zaken in Ned.-Indië; C. Lekkerkerker, Inspecteur Inl. Ond.; A. van Witzenburg, oud-Indisch Onderwijzer.

's Middags.

II. Welke plaats behooren bij het onderwijs in te nemen, eendeels de inheemsche talen, ook het Chineesch en Arabisch, anderdeels het Nederlandsch?

Inleiders: A. G. Boes, oud-Inspecteur Inl. Ond.; H. J. F. Borel, oud-Adviseur voor Chinese zaken in Ned.-Indië; Raden Mas Suardhy Suryaningrat, Javaansch letterkundige.

III. Op welken grondslag moet de onderlinge aansluiting van lager en voortgezet onderwijs, en die met inrichtingen van hooger gaand onderwijs berusten?

Inleiders: Prof. Dr. J. Boeke, Hoogleraar te Leiden; J. Habbema, oud-Inspecteur Inl. Onderw.; Dr. H. D. Tjeenk Willink, Dir. Kol. Landbouwschool te Deventer.

Tweede dag — 's morgens.

IV. Welke beginselen zijn de leidende bij het onderwijs van wege de christelijke zending ten behoeve van de niet-europeesche bevolkingsgroepen?

Welke verhouding behoort tusschen Regeering en zending te bestaan ten opzichte van het toezicht op het onderwijs?

Inleiders: Dr. N. Adriani, Afgew. van het Ned. Bijbelgenootschap; H. Colijn, Lid 1e Kamer van de Staten-Generaal (alleen voor de tweede vraag); Pater F. G. J. M. van Lith, Directeur van de R.-Kath. Kweekschool te Moentilan.

's Middags.

V. Moet met M.U.L.O. in Ned.-Indië alleen zijn eind-onderwijs, of behoort het ook te zijn voorbereidend onderwijs?

Hoe moet dit onderwijs zijn ingericht?

Inleiders: H. Colijn, Lid 1e Kamer van de Staten-Generaal.

O. C. L. VOSVELD,
Opticiën - Instrumentmaker.
Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hoff. van H. M. de Koningin. Hoff. van H. M. de Kon.-Moeder

raal (alleen voor de eerste vraag); J. den Hollander, Ind. Onderw. met verlof; J. Jonkers, Ind. Leeraar M. O. met verlof.

Derde dag — 's morgens.

VI. Hoe moet het onderwijs voor meisjes, behorende tot de niet-europese bevolkingsgroepen, worden ingericht?

Welke plaats behooren bij dit onderwijs in te nemen: eenzijdig de inheemsche talen, ook het Chineesch en Arabisch, anderdeels het Nederlandsch?

Zijn voor dit onderwijs internaten noodig?

Zoo ja, op welken grondslag?

Is het gewenscht meisjes uit de niet-europese bevolkingsgroepen tot onderwijzeressen op te leiden?

Zoo ja, hoe moet dit geschieden?

Inleiders: A. Limburg, Arr. Schoolopziener, oud-Directeur der Kost- en Dagschool voor dochters van hoofden en aanzienlijken te Tomohon; Mej. M. S. van der Willigen, Indisch Onderwijzeres met verlof.

's Middags.

VII. Moet aan onderwijzers, behorende tot de niet-europese bevolkingsgroepen een ruime plaats worden toegekend, ook bij het onderwijs dat gegeven wordt met het Nederlandsch als voertaal?

Is hunne opleiding, met steun van Staatswege, ook in het moederland gewenscht?

Op welke wijze behoort deze opleiding te worden geregeld?

Inleiders: Baginda Dahlan Abdullah, Maleisch onderw.; Th. J. A. Hilgers, oud-Indisch onderw.; D. Koelewijn, Directeur van de Prot. Zendingskweekschool voor de vorming van Ind. Onderw. te Djokjakarta.

Het voornemen bestaat de uit te brengen prae-adviezen te doen drukken en deze minstens 14 dagen vóór het Congres aan de leden te zenden, opdat ieder daarvan vooraf kennis nemen. Bovendien zal elk onderwerp vóór de behandeling kort worden toegelicht, tot bevordering van een regelmatige bespreking.

Ten einde allen leden een leidraad te verschaffen van de te behandelen stof, zal eveneens verkrijgbaar zijn een door deskundigen samengesteld kort overzicht der bestaande voorschriften betreffende het onderwijs in Ned.-Indië.

Van het ten congresse verhandelde zal een gedrukt verslag worden uitgegeven.

Het lidmaatschap van het Congres bedraagt f 5.—. Zij, die aangesloten zijn bij een der samenwerkende vereenigingen betalen f 2.50.

Het Dagelijksch Bestuur:

Mr. J. H. ABENDANON, Voorzitter, oud-Directeur v. h. Dep. van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid in N.-I., Afgev. van de Vereen. „Oost en West”, Den Haag, J. v. Nassaustr. 43.

Dr. N. ADRIANI, Onder-Voorzitter, Afgev. van het Nederl. Bijbelgenootsch., De Bilt-Station, Soestdijkse straatweg 76.

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Onder-Voorzitter, Voorzitter der Ver. „Oost en West”, oud-Directeur v. h. Dep. van Fin. in N.-I., Den Haag, Oldenbarneveldlaan 88.

Dr. C. J. VINKESTELJN, Onder-Voorzitter, Inspecteur der Gymnasia, Den Haag, Verhulststraat 60.

G. VAN KLEEF, 1e Secretaris, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Baarn, Balistraat 3.

D. VAN GEUNS, 2e Secretaris, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Den Haag, v. Weede v. Dijkveldstraat 21.

Mej. M. VAN DER WILLIGEN, Penningmeesteres, Lid van de Commissie van Voorbereiding, Den Haag, Van Bleiswijkstraat 69.

Suriname.

Nog steeds geen mail uit Suriname. De laatste Surinaamsche couranten in ons bezit zijn van 1 Februari. Die het niet wist, zou niet op de gedachte komen, dat wij een directen veertien-daagschen maildienst Amsterdam—Paramaribo hebben. Zou de heer Roordenburg, die onlangs den Minister van Waterstaat inlichtingen vroeg in zake de uitvoering van den dienst door den Koninklijken West-Indischen Maildienst, niet de goedheid willen hebben thans den Minister te vragen of die dienst is opgeheven? Of zijn de brieven en drukwerken uit Suriname wellicht veilig ergens in Engeland opgeborgen, om te voorkomen dat ze op de eene of andere geheimzinnige wijze met de mailboot in de diepte der zee verdwijnen? Eenigen tijd geleden ontvingen wij uit Suriname brieven en drukwerken „opened by censor”. Zelfs de dunste briefjes, waarin onmogelijk iets anders kon zitten dan een zeer dun velletje postpapier, waren „opened by censor”. Wat moet die censor over tijd kunnen beschikken! In de laatste weken hebben we evenwel in de dagbladen geen berichten aangetroffen over het achterhouden van de Surinaamsche mail in Engeland, zoodat wij het wegblijven van die mail niet begrijpen.

Bij het ontbreken van nieuwsberichten uit Suriname, meenen wij onzen lezers geen ondiens te doen, wanneer wij de voor Suriname in „Het Koloniaal Weekblad” beschikbaar gestelde ruimte gebruiken om de aandacht te vestigen op een zeer interessant artikel in het jongst verschenen deel (71, 1916) van de „Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië”, getiteld: „Politieke contracten met de Boschnegers in Suriname”. Men weet dat die Boschnegers afstammelingen zijn van de in de 18de en het eerste deel van de 19de eeuw van de plantages weggelopen slaven, die in de wouden van Suriname een Klein-Afrika gesticht en zich tot heden gehandhaafd hebben. Na een langen en wreeden guerilla-oorlog, die schatten gelds heeft verslonden, heeft het koloniaal bestuur moeten eindigen met vrede te sluiten met de verschillende groepen. Bij de vredescontracten was bepaald, dat de Boschnegers jaarlijks geschenken in levensmiddelen, klederen, ammunitie, enz. van het koloniaal bestuur zouden ontvangen. Daartegenover waren hunne verplichtingen nauwkeurig omschreven. Men vindt die oude verdragen

bij Hartsinck. De uitdeeling van „presenten” aan de Boschnegers is in 1849 gestaakt. Daarvoor is later in de plaats getreden salariëring van de hoofden, de z.g. „granmans”. Nog steeds staan de Boschnegers buiten het maatschappelijk verband en het laat zich niet aanzien, dat dit in afzienbare tijd anders zal worden.

De „Granmans” en de „kapiteins” worden benoemd en ontslagen door den Gouverneur; bij de keus der granmans wordt evenwel zooveel mogelijk rekening gehouden met de zeden en gebruiken der Boschnegers, bij wie de opvolging in de vrouwelijke lijn regel is. De oudste zoon van de oudste zuster van den granman is gewoonlijk de candidaat der Boschnegers en het Koloniaal Bestuur houdt zich aan die keus, zoo er geen overwegende bezwaren daartegen bestaan.

Het bovengenoemd artikel in de Bijdragen geeft behalve de hernieuwde contracten ook de beloften aan, die de granmans in handen van den Gouverneur afleggen. In den aanhef van het artikel lezen wij:

„Hoewel het regeeringsreglement van Suriname over de Boschnegers en de Indianen in het binnenland dier kolonie niet rept, en zij ook bij de totstandkoming van die wet niet ter sprake kwamen in de Staten-Generaal, bevestigd toch jaarlijks de Surinaamsche begrooing alreeds, dat kennis van de verhouding van ons Bestuur tot hen en hun hoofden noodzakelijk is, wil men zich van de werkelijke toestanden in dat Linnenland een denkbeeld vormen.”

Aan het „nachschrift van den bewerker” — wiens naam niet wordt genoemd — ontleenen wij nog de volgende opmerkingen:

„De ambtelijke gegevens, in het vorenstaande verwerkt, geven blijk, hoe weinig moeite men tot voor kort van regeeringswege heeft genomen om van de bestuursinzettingen der Boschnegers nader op de hoogte te komen, om de juiste gezagsverhouding van het bestuur tot hen te bepalen, en om de omtrent hen opgedane wetenschap bekend te maken”.....

.....De boven-afgedrukte stukken doen het nu eens voorkomen, alsof de practijk de gemeenschappen dezer Boschnegers aanmerkt in den trant van de zelfbesturende landschappen in de Oost, dan weer alsof hun hoofden beschouwd worden als gewone koloniale ambtenaren, met wie men geen contracten (zelfs geen korte verklaringen) sluit, maar aan wie men instructies geeft”.....

.....Thans nu — met name door de schitterende reeks expedities naar het binnenland van Suriname — de meening voorgoed verlaten is, alsof dat binnenland met zijn bevolking geen belangstelling zou verdienen, schijnt een jaarlijksche paragraaf in hoofdstuk B van het koloniaal verslag van Suriname, speciaal aan de Boschnegers en aan de niet minder veronachtzaamde Indianen gewijd, een redelijk verzoek.”

Bij dit verzoek sluiten wij ons gaarne aan.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tjipto's oordeel. De „Javabode” weet mede te deelen — alzo Tjipto Mangoen Koesoemo in „De Voorpost” — dat onze D. D. momenteel te Singapore in de gevangenis zit. Volgens een te Batavia ontvangen particulier schrijven, zou hij in het hospitaal te Hongkong, waar hij voor een niet nader aan te duiden ziekte, verpleegd werd, door de Engelsche autoriteiten gearresteerd zijn en naar Singapore zijn overgebracht. Hij bekende daar tegen betaling zich te hebben belast met het overbrengen van geschriften voor Britsch-Indische revolutionairen, op welk misdrijf, volgens de „Martial Law”, 20 jaar dwangarbeid staat. Ofschoon wij de juistheid van dit bericht in twijfel trekken, zijn wij op het oogenblik buiten staat het energisch tegen te spreken. Iets anders is het, of wij het zoo zouden afkeuren, wanneer D.D. zich had laten verleiden, zich beschikbaar te stellen voor de pogingen der Britsch-Indiërs hun land te bevrijden van het door hen als onduelbaar gevoelde Engelsche juk! Als ons deze vraag in gemoede werd gesteld, dan zou een „neen” ons antwoord zijn. Evenals voor ons, is voor D.D. elke vorm van overheersching moreel of corporeel dan wel economisch antipathiek. Elke overheerschte, die een beroep doet op D.D., vindt in hem een warmen voorstander van het idee „doen eindigen der overheersching”. Het zou ons daarom niet verwonderen, indien hij zich in dienst stelde der Britsch-Indische patriotten, even goed als hij ten onzent, zonder eenig voorbehoud, zijn krachten heeft gewijd aan de bevrijding van den Javaan van de Hollandsche overheersching. „Hij heeft het gedaan voor geld, heelemaal onomkoopbaar is hij dus niet”, zoo schreeuwte onze tegenpartij. Ook als dit onzen D. D. wordt aangewreven, zijn we niet in staat het tegen te spreken. Wel kunnen wij het verschijnsel verklaren. „Uithongeren” heet het wapen, dat de Regeering van Nederlandsch-Indië tegen ons vijtig hanteert. Nu zijn wij — D. D., Tjip en Suardhy — dood eenvoudige menschen, die dus hun maag moeten vullen, om in het leven te blijven. Zou het wonder zijn, indien D. D., waar het werk van dien aard is, dat 't best overeen te brengen is met zijn idealen en zijn aanleg, de gelegenheid met beide handen aangreep, om te dienen en zijn ideaal en zijn corpus? Wij gelooven, dat D. D. b.v. een voorstel van de Indische Regeering om voor duizenden guldens in de maand het Indische volk te verraden, beantwoord zou hebben met een uitdaging. Hetgeen voor zijn karakter zou pleiten. Indiërs! wij hebben onzen leider nog niet verloren. Hij wacht in de gevangenis te Singapore op

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage

Effecten - Coupons - Beleening

Prolongatie - Deposito - Caeques

Safe-Inrichting

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie

LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarige cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eel beslist behoort te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

Schill & Capadose

Hofstraat 17 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

SPEKSLAGERIJ
A. v. d. BARSELAAR
Bleyenburg 42 - Den Haag - Tel. 804-80

OPGERICHT 1740.

Leverancier aan beide Kon. Hoven.

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT VARKENSVLEESCH EN FIJNERE VLEESCHWAREN

Speciaal adres

BARSELAAR's alom met goud bekroonde
Kalfsleverworst en Geldersche Rookworst

GEEN FILIALEN.

G. RANKE

REINKENSTRAAT 17 DEN HAAG

Manufacturen
Lingeries
Corsetten

TELEFOON H. 4271.

betere dagen, om u te leiden naar het beloofde land. Alzo eindigt schrijver.

Het oordeel van een „echte Batak“. Deze, schrijvend in de „Pewarta Deli“ over de vestiging van de Nederlanders in den Indischen Archipel, zegt o.a., dat de toestanden nu in vergelijking met die tijdens den aanvang der vestiging, een verschil aantonen als van dag en nacht. Zijn eigen ervaring van 30 en 40 jaren geleden leert hem, dat het zeer ondankebaar en dwaas is om af te geven op het N.-I. gouvernement en te beweren, dat Indië dom is gebleven, niet vooruit, ja zelfs achteruit is gegaan. Een vergelijking met Japan gaat niet op. Een vogel in de vrije lucht is anders dan een vogel in de kooi. De zon begint evenwel voor Indië op te komen, doch nog slechts een klein deel der inwoners is wakker geworden. De leiders doen beter om aan te dringen op meer onderwijs dan op meer rechten. Als het volk tot hoogere ontwikkeling is gekomen, zullen de rechten van zelf wel komen.

Het oordeel van een Maleier. De „Sri Sumatra“ geeft ook een uiteenzetting van hetgeen Nederland voor de Maleiers gedaan heeft in de 255 jaren, sedert zij het te hulp geroepen hebben tegen de Atjehsche geweldenaars. Men moet den tijd niet vooruitloopen, zegt de schrijver, doch geduldig de gebeurtenissen afwachten. De gewenschte verbeteringen zullen niet uitblijven. De gevoelens van trouw aan de driekleur in de harten der Menangkabauers moeten niet alleen in woorden, maar ook in daden kenbaar gemaakt worden. Zijn leven moet men er voor over hebben, wanneer Nederland door een vreemde mogendheid mocht worden aangevallen. Wie onzer zou onder een andere vlag willen dienen?

Ten slotte uit de schrijver den wensch, dat aan elke 2e klas school een Mohamedaansch godsdienstleeraar, door het Gouvernement bezoldigd, geplaatst moge worden.

Een Javaansch oordeel. De Regeering — alzo de „Sinjar Djawa“ — wil eenheid brengen tusschen haar onderdanen in Nederland en die van Indië. Door de ongelijksortigheid der deelen zal deze eenheid moeilijk te verkrijgen zijn. Een Hollander wil geen Inlander worden, evenmin een Inlander Hollander zijn. De Hollanders willen Indië ten eeuwigen dage onder hunne heerschappij houden. De Inlanders willen daarentegen te eeniger tijd in praktijk brengen, wat de viering van het Nederlandsch volksbestaan hun geleerd heeft. Niet om zich van Nederland los te scheuren! Onder de regeering van Koningin Wilhelmina en het tegenwoordige rechtvaardige Indische Gouvernement hebben wij het goed! Maar de Inlander wil niet langer de slaaf zijn van den Hollander; tegenover de beschaafde wereld wil hij diens gelijke en vriend zijn. Hij, die niet ingenomen in met de trouw aan Koningin en Gouvernement, is een verdwaasde. Onze meesters mogen zich evenwel ook niet schuldig maken aan uitzuiging of onderdrukking.

Het surplus der pandhuisvenduties. De „Ka o e m Mo e d a“ constateert, dat een groot gedeelte van het surplus der pandvenduties door de rechthebbenden niet wordt opgevorderd. Zij willen 't wel hebben, zoo is 't niet, zegt de schrijver, maar domheid of vrees weerhoudt hen van hun recht gebruik te maken. Dikwijls weten zij hun rechten ook niet, daar deze hun niet naar behooren worden bekend gemaakt. Deze gelden verblijven dan in 's lands kas. Het mag toch niet de bedoeling van het Gouvernement zijn, deze gelden als buitengewone baten te beschouwen en te houden! Waarom dat niet benut voor steun van noodlijdende Kromos, voor de oprichting van klinieken, verbeterhuizen voor den Javaan, opdat deze niet zal kunnen zeggen, dat zijn rechtmatig eigendom spoorloos is verdwenen.

De ethische richting. De „Ka o e m Mo e d a“ haalt uit de „Maasbode“ een kritiek aan op de ethische richting, waarmede de hoofdredacteur van het „Nieuws van den Dag van N.-I.“ zich vereenigen kon en waarin het Katholieke Nederlandsche blad zich beroept op de getuigenissen van alle kenners van den Inlander, zooals administrateurs van ondernemingen, bestuursambtenaren, landraadvoorzitters, Europeesche werkbazen, tuinopziensers en assistenten. De redacteur van de „Ka o e m Mo e d a“ valt hierover den hoofdredacteur van het „N. v. d. D. v. N.-I.“ aan, schrijvende: 't is best te begrijpen, waarom die tegen de ethische richting zijn; die werkbazen, administrateurs, opziensers en assistenten voelen hun beurs leeg loopen, zoodra Kromo de oogen open gaan. Gewezen wordt op den Inspecteur van den arbeid Ardenne, die te Djokdja kwam, om te voorzien in het te kort van Javaansche vrouwen, die „haar hoofd willen verkoopen“ aan de ondernemingen in Deli. Op de landraadvoorzitters — de meesten zenuwzieken — die het brutaal van Kromo vinden, dat hij ter wereld is gekomen. Met de vermeandering van zijn kennis wordt de rechtspraak moeilijker. Niet op de hoogte zijnde van de taal en de gewoonten van het volk, tasten zij in het duister of hangen geheel van de politieambtenaren af. De bestuursambtenaren, die tegen de ethische richting zijn, behoorren tot dezulken, die hun betrekking slechts als een waardigheid beschouwen, niet als een plicht of roeping. De redacteur geeft verder een terugblik op de eeuw, verlopen sedert de herstelling van het Nederlandsche gezag. Meer dan honderd jaren — schrijft hij — heeft men noodig gehad, om te komen tot een ethische politiek; 57 jaren geleden werden de Javanen op de pasars nog als karbouwen verkocht. Nog niet lang geleden moesten zij koffie planten, en het product, dat f 50 à f 60 de pikol waard was, voor f 15 de pikol afstaan. Nu nog denkt slechts een

klein deel der Nederlanders ethisch; de meesten voelen nog meer voor de politiek van de O.-I. Compagnie.

Toch eindigt dit zelfde artikel met een heilwensch voor „onze heerschers“ ter gelegenheid van hun nieuwjaar en een betuiging van trouw aan het Nederlandsche gezag!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Waar het Indische geld heengaat. De groote oorlog heeft ook in ons economisch leven in Indië verwarring gebracht. Ons geld vloeit nu langs verschillende wegen weg: 1e. naar Europa in 't algemeen; 2e. naar België in 't bijzonder om dit land in zijn nood te helpen; 3e. met bestemming voor het Roode Kruis, voor de Entente, voor Turkije, een kleinigheid ook voor Duitschland; 4e. voor de hadjis, die in behoeftige omstandigheden in Mekka verkeerren; 5e. voor den watersnood en andere doeleinden in China; 6e. om de Armeniërs tegenover de Turksche gruwelen te helpen; 7e. voor nieuwe belastingen en andere uitgaven der gemeente; 8e. voor rampen in Indië zelf; 9e. voor de duurte van levensmiddelen zoowel in het buitenland als in het binnenland; 10e. voor verschillende Duitsche en andere komedievoorstellingen, die voor een liefdadig doel gegeven worden; 11e. voor verschillende vereenigingen, die hier als paddestoelen verrijzen en waaraan wij ons niet kunnen onttrekken, omdat zij voor een goed doel zijn opgericht; 12e. voor dokters en apothekers, in verband met p. p. c. (pest, pokken en cholera). Een dozijn gaten en kuilen dus, waarin ons geld terecht komt. En toch is er van nood, hongersnood, in Ned.-Indië geen sprake. Dit zou een bewijs zijn, dat Java rijk is, nog rijker misschien dan Amerika, dat groter is, waar meer menschen wonen met meer rijkdom en vernuft. Toch is Java arm, hoewel er geen gebrek is. In dit opzicht kunnen Cuba en de Philippijnen er niet bij vergeleken worden. De Inlandsche bevolking is bij ons arm. Java is een bijenkorf gelijk met veel honig, waar vele mieren op afkomen.

Een nieuw Hospitaal. Van wege de anti-opium-vereeniging werd den 16en Januari j.l. te Manggadoewa aan den Jacatraweg het nieuwe hospitaal geopend. Deze vereeniging werd in 1913 opgericht met het doel de lijdens aan overmatig gebruik van opium te genezen en zoo mogelijk van hun „kwaad“ af te brengen. Het is gebouwd op een stil plekje in een niet gezond gedeelte van de beneden-stad van Batavia. Maar de grond is daar goedkoop en men kan gebruik maken van het z.g. Pangeranghuis, dat juist groot genoeg is. Waar dit kwaad niet zulke groote afmetingen heeft, als het alcohol-misbruik in Europa, was 't niet noodig een grooter huis te nemen. De bedden zijn in drie klassen verdeeld: twaalf 1e kl., zestien 2e kl. en vijf-en-twintig 3e kl. Bij de opening waren slechts weinig officieele personen tegenwoordig, wat aan het slechte weer moet worden toegeschreven. De plechtigheid duurde niet lang. De voorzitter gaf een overzicht van de geschiedenis dezer vereeniging. De zending Blicke gaf hiervan een Maleische vertaling. De penningmeester gaf een relaas van den financieelen stand, die niet bijzonder gunstig bleek. Kort geleden ontving het bestuur echter twee giften van f 700. De Gouverneur-Generaal had een brief van gelukwenschen doen toekomen. De inrichting maakte een goeden indruk. Dr. van Buren staat aan het hoofd van het hospitaal en wordt bijgestaan door één Chineeschen ziekenverpleger. De „Perniagan“ zegt verder, dat deze vereeniging ontegenzeggelijk gesteund moet worden, maar eerst moet van regeeringswege krachtiger tegen de smokkelarij geageerd worden. Wat zij tot nu toe gedaan heeft om het opiumgebruik te beperken, zooals verboden kringen, het licentiestelsel, heeft niet tot het gewenschte resultaat geleid, omdat nog steeds de smokkelhandel in het te kort aan opium heeft voorzien. Zelfs kan gezegd worden, dat na de afschaffing van de pacht de smokkelarij is toegenomen. Zij is een open bedrijf geworden. Ergens in de residentie Batavia wordt de clandestiene waar voor een gouvernements-opiumverkoopplaats verkocht. Vroeger, onder de pacht, zou men dit niet gedurfd hebben, uit vrees voor de spionnen van de pacht. De redactie acht de instelling van een betrouwbare en goed bezoldigde recheche noodig, zoodat een verzwaring der straffen. Eerst als het smokkelen den kop is ingedrukt, kan er sprake zijn van vermindering van het gebruik, eerst dan kunnen de genezenen in inrichtingen als genoemd hospitaal voor goed van het kwaad af te houden zijn. Radicaler zou het zijn alle opium uit te bannen.

De „Djawa tengah“ vermeldt, dat een Chineesche vrouw te Semarang door het landgerecht aldaar veroordeeld werd wegens het opiumschuiven bij een ander in huis. Waar anders kon zij het dan doen? vraagt het blad. Een officieele kit voor vrouwen bestaat er niet. De officieele opiumpijpen verbruiken meer opium dan de particuliere, welke ook veel aangenamer voor het gevoel zijn. Bedoelde vrouw werd daarbij veroordeeld, zonder vooraf gehoord te zijn, niettegenstaande zij verschenen was, en voor de gerechtszaal stond te wachten. De verslaggever slaakt de volgende verzuchting: „O, duister Semarang, rot Semarang.“

Minder drankmisbruik. De „Bintang Soerabaja“ zegt, dat te Soerabaja een groote vermindering van het drankmisbruik valt waar te nemen, en wel als een gevolg van de laatste accijnsverhooging en de toenemende geldschaarschte. Vroeger waren na elke tandakpartij alle deelnemers, zonder onderscheid, beschonken; thans zijn het slechts enkelen. Liefhebbers behelpen zich

DEN HAAG, Maart 1916.
Piet Heinstr. 129.
Telef. 6255.

Mevrouw,

Bij dezen heb ik de eer U mede te deelen, dat ik ook voor dit seizoen weder overvloedigen voorraad heb in de nieuwste modellen Dameslaarsjes, Rijk- en Derby-Molières, Pumps, Riem- en Kruisbandschoentjes, Wandelschoentjes, etc., evenals in Heeren- en Kinderschoeisel, sterke Schoollaarzen, Schoenen voor gevoelige voeten, Linnen schoeisel, enz. Daar ik veel meer soorten heb dan ik in de beschikbare ruimte kan etaleeren, is een bezoek in mijn magazijn aan te bevelen. Zoowel de meest smaakvolle als de hoogst eenvoudige Schoenwerken vindt U daar in ruime keuze en vanaf de billijkste prijzen.

Hoogachtend,

A. BONS,

voorheen F. J. HÜBSCHER & ZONEN.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS“

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86.

's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTRE BREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

Verlofgangers!

Koopt geen Spraekmachine alvorens het beroemde merk

His Master's Voice

te hebben gehoord! Het is de enige spraekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet ZUIVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklink, die het verouderde systeem van machines met safernaald eigen is.

Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.

De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:

N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH“
hoek Gang Passar Baroe/Gang Kleykamp,
BATAVIA.
GRAMOPHONE AGENCY,
38 Gemblongan, SOERABAJA,
HUTTENBACH & Co., MEDAN, (Deli).
Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.

THE AMERICAN IMPORT COMPANY
— 22a Amsterd. Veerkade, Den Haag. —

Adverteeren doet verkoopen.

thans met de zooveel goedkoopere toek, die niet bedwelmend is als de jenever of brandewijn. Toch zou 't goed zijn ook den verkoop hiervan tegen te gaan.

De „Oetoesan Hindia” deelt mede, dat de Centrale Sarikat Islam een motie heeft aangenomen en die aan den Gouverneur-Generaal heeft medegedeeld, strekkende tot bescherming van de bevolking tegen het alcohol-gevaar. Er wordt gevraagd een absoluut drankverbod voor de dallas en een licentiestelsel voor de steden. De G. G. heeft geantwoord, dat spoedig het rapport verschijnen zal van de voor dit doel ingestelde commissie en daarna een bespreking volgen zal.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Statistiek van in- en uitvoer.

Nog niet lang geleden is er over de Indische statistiek nog al wat te doen geweest in de dagbladen en andere periodieken, waarbij voornamelijk werd geschreven over de statistiek van In- en Uitvoerrechten en die, welke het Encyclopedisch Bureau uitgeeft. Ook in Nederland is er de aandacht op gevestigd, dat Indië een veelvuldige statistiek heeft, welke nochtans niet aan de eischen voldoet; dat zij kostbaar is en met minder uitgaven beter kon zijn. Maar grondslag zal wel dienen te blijven de statistiek van den dienst der in- en uitvoerrechten.

Terwijl ook de Indische Regeering zich bezighoudt met overwegingen omtrent de verbetering, welke in de uitgave der Indische statistiek is aan te brengen, heeft de afdeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw de uit vijf jaargangen reeds welbekende „Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel” van een halfmaandelijkse periodiek uitgebreid tot een weekblad, een activiteit der afdeling, welke ongetwijfeld samenhangt met den terugkeer van den afdelingchef, den heer De Kruiff. De uitbreiding is begonnen met het tweede nummer van den nieuwen jaargang. Gevolg is al dadelijk, dat nu ook het statistisch bijvoegsel, vroeger ook halfmaandelijks verschijnend, eerder onder de oogen van het publiek kan worden gebracht.

Het is aan de „Korte Berichten” merkbaar, dat er met zorg aan wordt gewerkt. Wij willen in de eerste plaats wijzen op de voorloopige statistiek van den in- en uitvoer van Java en Madoera over 1914 en 1915. Wanneer zagen wij in Indië ooit een statistiek zóo spoedig verschijnen?

Gelijk te verwachten was, zijn tal van cijfers over 1915 lager dan die van 1914. Een sterke verlagging onderging het invoercijfer van paraffine, van asphalt, van natuurboter in vaatjes, van kunstboter in blikken, van manufacturen, van tarwe-meel. Daarentegen namen de invoeren van gepelde rijst uit Britsch-Indië, Saigon en Siam zeer sterk toe; desgelijks van steenkolen, zwavelzure ammoniak, Europeesche lucifers (het cijfer der Japansche werd lager). Wij wijzen er op, dat het den invoer van Java en Madoera alleen geldt.

Wat den uitvoer betreft van Java en Madoera, — daarin is lang niet zooveel daling te bespeuren. Aanzienlijke daling was er in het cijfer voor ongezaagd hout, voor coprah, coea en nog enkele artikelen. Daarentegen was er een stijging in de cijfers voor olie en residu, voor Hevea-rubber, kaneel, kinabast, mais, tabak, klapperolie en bladthee. In meer dan een opzicht was 1915 voor den uitvoerhandel geen ongunstig jaar.

De „Korte Berichten” schijnen voortaan ook artikelen te zullen brengen zooals zij vroeger niet hadden. Werd nog in 1915 de buitenlandsche handel van Japan in het eerste kwart van 1915 besproken, thans zien wij een begin gemaakt met de behandeling der Japansche industrie.

Met genoegen de uitbreiding der „Korte Berichten” opmerkend, willen wij toch ook een wensch uitspreken en wel, dat er van elken jaargang een klapper op het periodiek wordt gemaakt. Het is niet te doen, een jaargang door te zoeken, wanneer men over een bepaalde handelsbetrekking nog eens iets wil nalezen, of wanneer men een artikel wil overlezen. Neem bijvoorbeeld in aflevering 2 de opgaven van uitgestrektheid van Java's indigo-aanplant; een dergelijk artikel moet men spoedig kunnen terugvinden. Hoe meer zorg er aan het periodiek wordt besteed, des te meer komt het er op aan, ook het gemak en de bruikbaarheid te verhoogen. (Java-Bode).

Geschiedenis van Ned. Oost-Indië.

Bij Wolters te Groningen verscheen de achtste, herziene druk van W. van Gelder's Geschiedenis van Nederlandsch Oost-Indië, voor de scholen aldaar bewerkt.

Op dit voortreffelijk geschreven werkje vestigen we gaarne de aandacht. Dat het boekje nu reeds een achtsten druk beleefd, pleit voor de deugdelijkheid van den inhoud; het heeft ons eigenlijk reeds lang verwonderd, dat van Gelder's geschiedenis nog niet algemeen wordt gebruikt op scholen voor meer uitgebreid lager en middelbaar onderwijs, op kweek- en normaalscholen, hier te lande.

Bij een eventueelen herdruk geven wij den schrijver in overweging het hoofdstuk, dat handelt over de expeditie naar Lombok in 1894, eenigszins te bekorten en wat meer aandacht te schenken aan de militaire expedities naar Djambi, Celebes, Borneo, Flores enz., waarbij o.a. kapitein Christoffel zulk een belangrijke rol heeft gespeeld. Ook de jongste expeditie naar Bali, waarbij menig vostenhuis op tragische wijze van het tooneel is verdwenen, konden o.i. wat uitvoeriger zijn behandeld.

Doch dit zijn slechts enkele opmerkingen, welke aan het geheel niet schaden; in het algemeen gesproken beheerscht de schrijver volkomen zijn stof, wat vooral ook blijkt uit het hoofdstuk: Uitbreiding en bevestiging van het Nederlandsch gezag op de Buitenbezittingen van 1900. Tusschen den tekst bevat het werkje eenige zeer goede illustraties, waarbij o.a. de portretten van Coen en Van Heutsz, wier namen onafscheidelijk verbonden zijn aan de vestiging en de uitbreiding van het Ned. gezag in Oost-Indië.

Spoor- en tramwegwezen in Ned.-Indië.

Een nieuwe publicatie is het verslag betreffende het spoor- en tramwegwezen in Ned.-Indië, gegevens over het jaar 1914 bevattend. (Batavia, Landsdrukkerij). Het is een meer volledig en systematisch overzicht van hetgeen op het gebied der spoor- en tramwegen, ook van regeeringswege, geschiedt. Tot dusver kon men het wetenswaardige daaromtrent vinden in de Koloniale Verslagen, in de jaarverslagen der Staats-spoorwegen en der 15 Indische spoor- en tramwegmaatschappijen, zoomede in de statistiek der Gouvernements-bedrijven. Voor het eerst is nu dit alles bijeengebracht: „eerste verslag” staat dan ook op den titel. Echter is afzonderlijk

blijven bestaan het volledige Jaarverslag der Staatsspoor- en tramwegen.

Het eerste gedeelte van het jaarverslag in dezen nieuwen vorm behandelt ook de algemeene beschouwingen, de wetgeving, de concessie-aanvragen en het toezicht op spoor- en tramwegen. Het tweede geeft de statistieken, ten eerste omtrent de spoorwegen; Staatsspoorwegen op Java en op Sumatra's Westkust, Nederl. Indische Spoorw. Mij. en Deli-Spoorw. Mij. Men vindt er de cijfers betreffende de lengte der lijnen, het aanlegkapitaal, de exploitatie, den tijd der opening voor exploitatie, het personeel, het materiaal, den dienst, den omvang van het vervoer en de opbrengst daarvan. De inrichting dezer statistieken maakt het gemakkelijk de cijfers der onderscheidene lijnen te vergelijken. Aanvankelijk werd gevreesd, dat in de tweede helft van 1914 een merkbare daling zou intreden, maar inderdaad is zij onbeduidend geweest; alleen de cijfers van de Deli-Spoorw. maatschappij zijn aanmerkelijk kleiner. Als een der oorzaken van de bevredigende uitkomst valt aan te merken de gunstige toestand der Indische kultures, inzonderheid van suiker. Meer invloed had de Europeesche oorlog op den aanleg van nieuwe lijnen en op den voortgang van ombouwingswerken, omdat de uitzending van materialen belemmerd werd en verkrijging van kapitaal tegen redelijke rente moeilijk was.

Op de statistieken van de spoorwegen volgen die van de tramwegen met machinale beweegkrachten, 21 lijnen, met inbegrip van de elektrische. Aan het slot grafische voorstellingen en kaarten die „reizigersdichtheid” en „goederendichtheid” te zien geven.

De Reflector.

Wij hebben in deze rubriek nog geen melding gemaakt van het nieuwe Indische weekblad getiteld „De Reflector”, en laten nu, om een idee van dat periodiek te geven, den inhoud van het 5en nummer hierachter volgen: Onze Koningin, van Wladimir; — De onderwijzeressen in Indië, van Max Marcel; — Watersnood in Holland, van M. M.; — Japan's hulp aan de geallieerden, van Wladimir; — Bruggebouw bij de Toradja's, van L. v. Vuuren; — Het salonrijtuig van den G. G. opgeknapt; — Boekbespreking van H. v. V.; — Het jaarfeest der Bataviasche padvindders, van Wim; — De Reflector in de Pers; — Het spoorwegongeluk bij Poerwakarta; — „Symbolen” (Tooneelstuk in één bedrijf) van Auctor; — Het Anti-opiumhospitaal in Batavia; — Vóór de Lens II; — Tentoonstelling kunstkring (De Verdi van Menno); — Pasar Ikan 1869—1916; — Het Gif der Tropen, van Victor Ido; — Prikkellectuur van Brevis; Enormiteiten III van Brevis; — Uit den Oortijd der aviatiek.

Dit nummer bevat niet minder dan 36 illustraties.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 12: Proefstations en proeffabrieken voor Suikerindustrie in Britsch-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerlig. — Primitieve en moderne koffiebereiding, door Dr. Z. Kamerling. — Cultuur en bereiding voor Manilla-hennep, door Dr. H. H. Zeylstra Fzn. — Programma voor het bodemcongres te Djodja in October 1916. — Twee gouvernementsstatistieken, door A. D. van der Gon Netscher (vervolg). — Simeloengoen en de Karolanden. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië.

In No. 41 eene levensbeschrijving van Jhr. P. J. Teding van Berkhout (met portret), in leven administrateur der koffieonderneming „Alas Kedawoeng”. — Verder een geïllustreerd artikelje over de feestelijke opening van de nieuwe zoutbrikettenfabriek te Kahanget (Madoera), waar een 40-tal Europeesche geëmployeerden en pl.m. 1200 inlanders werk zullen vinden.

Teysmannia.

De November-afl. bevat o.m.: Inkuilen van groenvoer, door E. Schimmel. — Misvormingen bij klappers, door J. J. Smith. — Nieuwe tapproeven bij Hevea Brasiliensis, door A. W. K. de Jong. — Is dubbeltap practisch uitvoerbaar? door E. K. A. de Neve. — Sprokkelingen op landbouwgebied (Lamtora als schaduw. — Cassave-oerets. — Grondbeveiliging voor de suikerrietcultuur door middel van springstoffen. Enz.)

Pandecten van het Adatrecht.

Als Mededeeling No. 4 (Afd. Volkenkunde No. 2), verscheen vanwege het Koloniaal Instituut te Amsterdam het 2e gedeelte van „Pandecten van het adatrecht”, handelend over het voorkeurrecht op grond en het genotrecht van grond. Het geschrift is bewerkt door Mrs. F. M. van Asbeck, W. W. Feith en A. L. A. van Unen.

Enige cijfers en feiten.

Van de hand van den heer C. Lekkerkerker verscheen bij J. B. Wolters een geschrift, met den titel: „Enige cijfers en feiten uit de Oost-Indische staatshuishouding”. Volgens den schrijver past dit bescheiden boekje „bij de stelselmatige verbreiding en populariseering van onze koloniën, zooals die in den laatsten tijd wordt nagestreefd.”

De cijfers hebben betrekking op de bevolking, begroting, in- en uitvoer, spoor- en tramwegen, leger en vloot, zending, onderwijs. Aan het slot de administratieve indeeling van Indië.

Mr. van Deventer herdacht in de Minahassa.

Den 19en Dec. j.l. hield de oud-majoor A. L. Wawo-Runtu voor de leden en genoodigden der „Perserikatan Minahassa” eene redevoering (als brochure afzonderlijk verschenen), waarin allereerst de verdiensten van Mr. van Deventer naar voren werden gebracht. Wij ontleenen en enkele gedeelten aan:

„Het is aan vele Minahasers bekend, dat wijlen de heer van Deventer in de beide genoemde Landsvergaderingen, in vergaderingen van verschillende vereenigingen, waarvan genoemde heer Lid was en vooral in talrijke geschriften met groote zakenkennis van Indië en de Indiërs en met warmte de belangen van Indië en ook van ons klein Vaderland — de Minahassa — bepleitte.

Als enkele staaltjes wil ik hier slechts releveeren het Neutraal Staatsonderwijs, voor het behoud waarvan in de Minahassa door het overgrote deel der bevolking een groote heftige strijd werd gestreden. Om een juist oordeel over de toestanden in de Minahassa te kunnen vellen, heeft de heer van Deventer in gezelschap van mevrouw van Deventer ons klein maar schoon vaderland, de Minahassa, bezocht en zijn deze hoogstaande menschen ook hier te Menado geweest. Voor een zeer groot deel is dan ook aan den heer van Deventer het behoud van het Neutraal Staatsonderwijs in de Minahassa en oprichting van de uitgebreide scholen op de verschillende districtshoofdplaatsen te danken.

Tegen 1 Mei of later wordt in een beschaafd doktersgezin te Scheveningen

inwoning aangeboden

aan een schoolgaanden jongen.

Brieven onder letter H. aan het Bureau van dit blad, Nobelstraat 20, Den Haag.

Modemagazijnen

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10.

Prins Hendrikstraat 104-106

Nieuwe afdeling: Blouses

Prima Confectie.

Uitsluitend Prins Hendrikstraat 104

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU-ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEFEN

DEGELUK-ONDERWIS IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCHE, SPAANSCH, ITALIAANSCH.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL

OVER DE WAALSCHERKERK

58° NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 223

Kleermakerij UNICUM

Hofspui 10 (5de Huis vanaf) DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREN
KEEREN

VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleding.

Bijz. geschoold Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.

Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

J. B. HEIJDEMAN,

CONFISEUR. - PATISSIER.

Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.

Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

Studeerende Indiërs, waaronder eenige Minahasa-jongelieden, die in Nederland gestudeerd hebben en nog studeeren, mochten daar, ver van hunne Ouders en hun vaderland, de groote belangstelling van Mevrouw en den heer van Deventer ondervinden en toen eenigen hunner financieelen steun noodig hadden, werden dezen op zeer kiesche wijze financieel geholpen. Een Minahasa-jongeling die gedurende zijn studies in Nederland zwaar ziek werd, werd door Mevrouw en den heer van Deventer herhaaldelijk bezocht en opgebeurd.

Ik stel alle aanwezige Minahasa-vrouwen en -mannen, ouderen en jongeren voor, dat wij allen die hier vergaderd zijn, hulde, hooge hulde brengen aan de diep vereerde nagedachtenis van wijlen den heer Mr. Ch. Th. van Deventer! En dit bewijzen door allen een wijle op te staan!

Mag ik U hier aanwezige Nederlandsche dames en heeren uitnoodigen aan deze huldebetooging ook deel te nemen? Zoowel de groote menigte vergaderde Minahasa-mannen en -vrouwen, bondsleden en niet-leden der „Perserikatan Minahasa” als de uitgenoodigde Europeanen (ambtenaren, officieren en particulieren met hunne dames) stonden na de reden allen op en gaven door eerbiedige stilte blijk van hun aller instemming met de door spreker gevoerde rede en zijne huldebetooging.

Eenige nieuwe uitgaven.

Wettelijke bepalingen voor de opiumregie. Deel III. Bepalingen, geldende uitsluitend voor Java en Madoera en de Lampongsche districten (Batavia, Lansdruckerij).

Vademecum voor het personeel bij het mijnwezen. Verzameling van algemeene administratieve en comptabele bepalingen, samengesteld bij het hoofdbureau van het mijnwezen. (Batavia, Lansdruckerij).

Verslag van den dienst van het boschwezen in Nederlandsch-Indië over het jaar 1914. (Batavia, Lansdruckerij).

That woman from Java, by E. Hardingham Quinn. (Roman). (London, Hurst and Blackett).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van ’s morgens 9—6 uur ’s namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:
Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvende en industrieelen middenstand, Exportblad,

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van „Boecatan”:

DE FRAAIE PRENTBRIEFKAARTEN over „Balische Kunst”, in den handel gebracht door de Vereeniging „Koloniaal Instituut”, zijn ook te verkrijgen bij „Boecatan”, Heulstraat 19, Den Haag, tegen den prijs van f 0.05 per stuk en f 0.35 per boekje; één serie 10 exemplaren.

Van het „Koloniaal Instituut”:

Door het Koloniaal Instituut is uitgeschreven eene Tentoonstelling van Fotografieën uit de Nederlandsche Koloniën in het voorjaar 1917 te houden. De deelneming staat open zoowel voor amateurs als voor beroepsfotografen. Het uitvoerige programma is op aanvraag te bekomen aan het Algemeen Secretariaat, Sarphatistraat 36, Amsterdam.

Van de Afdeling Arnhem:

Verslag over het jaar 1915, uitgebracht in de Algemeene Vergadering van 28 Februari 1916.

In de ledenvergadering van 7 Mei 1915 werd als bestuurslid herbenoemd de heer H. J. M. Baumann, terwijl in de plaats van den heer Immink, die wegens vertrek naar Indië aftrad, als bestuurslid werd aangewezen de heer C. H. C. Bijvanck, die in de bestuursvergadering van 13 November als zoodanig werd geïnstalleerd. Het ledental, dat bij den aanvang van het jaar 58 bedroeg, daalde tot 52 aan het einde des jaars.

Er werden pogingen gedaan om gedurende de wintermaanden een cursus voor onderwijzers over Indië te doen houden. Voor 1915 mochten deze pogingen niet slagen, doch het Koloniaal Instituut deed toezegging in 1916 zoo mogelijk te Arnhem een cursus te doen plaats hebben.

Behalve een daarvoor ontvangen gift van f 10.—, werd aan het hoofdbestuur uit de kas der afdeling ten be-

hoeve van het Steuncomité tot leniging van den nood op Curaçao, afgedragen een bedrag van f 25.—.

De kas liet niet toe in 1915 eene voordracht te doen houden.

Rekening over 1915.

1 Januari. Saldo	f 11.124
29 Januari. Contributie id.	86.—
16 Februari. Steunc. Curaçao	10.—
28 April. Contributies	5.—
27 Juli. Contributies	3.—
Totaal	f 133.124

29 Januari. Onkosten Cassier	f 2.85
16 Februari. Steunc. Curaçao	35.—
22 Maart. Porti 1914	1.52
4 Mei. Advertentie N. A. C.	3.05
9 Mei. Restit. v. contributies	6.—
9 Mei. Hoofdbestuur	40.50
2 Juni. Toelage de Vries	5.—
16 November. Reiskosten	6.—
31 December. Porti 1915	1.80
31 December. Saldo	31.40
Totaal	f 133.124

Gezien en accoord bevonden de Commissie bedoeld bij art. 10 Statuten,

(w.g.) P. J. GOMBAULT.
(w.g.) R. W. KRAAKE.
De Voorzitter,
(w.g.) L. A. M. LAMIE.
De Penningmeester,
(w.g.) Th. LIEFRINCK.

Van de Afdeling 's-Gravenhage:

Verslag over het jaar 1915.

Bestuur.

In het afgelopen jaar verloor het Bestuur een harer verdienstelijkste leden.

Mejuffrouw M. M. G. Maarschalk, die jaren achtereen zitting in het bestuur had, overleed in de maand October.

Bij de begrafenis werd het bestuur vertegenwoordigd door den Voorzitter, den Heer R. Zuyderhoff, die in eene rede de verdiensten van mej. Maarschalk hulde bracht.

In de Algemeene Vergadering van 22 Februari waren de aftredende leden, Mevr. M. ten Bosch-Boscher, Mej. M. M. G. Maarschalk en de Heer A. A. C. Harting, herkozen.

Leden.

Op 1 Januari 1915 bedroeg het ledental	863
Bijgekomen	124
Totaal	987

Afgegaan:

Naar andere afdelingen	90
Overleden	22
Bedankt	64
Geweigerd te betalen	8
Zonder adres vertrokken	1
Totaal	185

Aantal leden op 31 December 802

Een verlies van 61 leden.

Statuten ondergingen geen wijziging.

Buitengewone Alg. vergaderingen hadden niet plaats.

Voordrachten en gezellige bijeenkomsten.

Den 8en Maart hield de heer Michelsen een interessante lezing over De Kolonie Curaçao, welke, door lichtbeelden geïllustreerd, ons deed kennis maken met de nog zoo weinig bekende West-Indische Kolonie.

Op uitnoodiging van het Hoofdbestuur der Vereeniging organiseerde onze afdeling een concert ten behoeve van de noodlijdende bevolking in Curaçao, Tilly Koenen, bijgestaan door Jac. v. Kempen en Karel Textor, verleende welwillend hare medewerking. Dit concert had 22 Maart plaats in het gebouw voor K. en W. H. M. de Koningin, vergezeld van Z. K. H. den Prins der Nederlanden, woonde het concert bij.

In verband met het doel werd den leden der Vereeniging, tegen verminderde prijzen, gelegenheid gegeven het concert bij te wonen.

De opbrengst, die bijna f 4500.— bedroeg, werd aan het Steuncomité voor Curaçao afgedragen. Dank zij de goede zorgen van Mevrouw ten Bosch, waren de buffetten ruim voorzien van ververschingen, waarvan een goed gebruik werd gemaakt.

Onze Vereeniging had alle onkosten, aan de uitvoering verbonden, op zich genomen.

De firma Smulders en Co. had kosteloos voor keurig afgewerkte programma's gezorgd, terwijl uit de bloemenmagazijnen van A. Meijer en H. Voorhoeve mooie bouquetjes ten verkoop waren geschonken.

Den 24en Maart werd een soirée musicale gegeven in Diligentia, onder leiding van den heer Andreoli, mede ten voordeele van het Steuncomité Curaçao.

Den 10 December hield de Heer J. Sibinga Mulder, voor een talrijk publiek in de Familie Bioscoop een voordracht over onze taak en toekomst in N. O.-I., na de voordracht werden eenige films, welwillend afgestaan door het Koloniaal Instituut, op het doek gebracht, die betrekking hadden op het onderwijs, de hygiëne, het leven in de dessa, enz.

BEËEDIGD EXPERT.
Inkoop van Oud-Indische Brillanten, Paarden, Juweelen, enz.
N. BLOM,
Nieuwe Heerengracht 25. Tel. Interc. 8320.
AMSTERDAM.

A. KOGELS & ZOON
Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen LINCOLN SHOES

Suede, zwart of gekleurd Glacé en Lak.

Wekelijksche verzending naar de Tropen.

Vraagt onze volledige Catalogus.

Blousenmagazijn LA FAYETTE
25 Papestraat - Den Haag
Tel. H. 8966.

BLOUSES - PEIGNOIRS
COSTUUMROKKEN in frotté en linnen.

Indische Uitrustingen.

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL

AMSTERDAM
—
DEN HAAG
—
GRONINGEN
—
HOORN
—
LEEWARDEN
—
HILVERSUM.

ONZE GEMAAKTE
HEEREN-, JONGEHEEREN- en KINDERKLEEDING

is BEKEND SOLIDE en munt uit door Elegante Pasvorm en KEURIGE AFWERKING

Kleedermakerij van den eersten rang

Japansche Kunst

THEEHANDEL
THEESALON

Van Yeen & Co.
Plaats 33 - Tel. H. 2375

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ
Heerengracht 38 - Telefoon 4214

Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—

Diverse dessins prima Engelse Stoffen - Solide bewerking.

Adverteeren doet verkoopen.

Leeszaal. Wordt vrij regelmatig bezocht, de uitgevers van de „Suriname” zijn zoo welwillend hun blad geregeld toe te zenden.

Overigens onderging de lectuur geen verandering.

Verlag der Commissie van opvoeding, onderwijs, huisvesting, enz. over het jaar 1915.

In het afgelopen jaar werd de tusschenkomst ingeroepen voor:

Aanbieding

18 families voor opvoeding van kinderen, waarvan 13 werden opgenomen in het aanbevelingsregister.
6 pensions of gemeubileerde kamers.
6 inrichtingen ter overname of gemeubileerd huis te huur.

Aanvraag.

13 pensions.

1 opvoeding van een kind.
2 voor Fransche conversatielessen.
1 voor kostscholen.
1 voor lessen in het boekhouden.
1 voor adressen van advocaten.
3 voor overname van inrichtingen.

Klachten over bij de Vereeniging aangesloten pensions kwamen niet voor.

In plaats van den Heer J. J. van Santen werd mevrouw M. ten Bosch-Boscher als Voorzitster gekozen.

's-Gravenhage, 4 Februari, 1916.

De Voorzitster,

M. TEN BOSCH-BOSCHER.

De Secretaris,

J. A. SOETENS.

Verlag der Commissie voor hulp aan werkzoekenden en van raad aan naar Indië vertrekkenden over 1915.

In het afgelopen jaar boden zich aan:

9 Dames voor kinderjuffrouw, voor hulp in de huishouding of om als gezelschapsdame de reis naar Indië mede te maken.

1 Dame voor Indische massage.

33 Baboes en 1 huisjongen.

Gevraagd werden:

2 Kinderjuffrouwen.

29 Baboes en 1 huisjongen.

's-Gravenhage, 4 Februari, 1916.

De Voorzitster,

M. TEN BOSCH-BOSCHER.

De Secretaris,

J. A. SOETENS.

Nog steeds blijkt, dat de Vereeniging in hare werksfeer niet alom bekend is, waarom propagandereen op ruime schaal zeer wenschelijk is, wat zeker ook de beide commissiën zal ten goede komen.

In verband hiermede en den achteruitgang van het ledental doen wij een beroep op alle leden, om mede te werken tot den bloei der Vereeniging.

Het zal toch geen der leden moeilijk vallen onder hunne kennissen één persoon te vinden, die genegen is als lid toe te treden.

Hoe groot het aantal leden, des te meer kunnen wij doen om de Vereeniging aan haar doel te laten beantwoorden.

's-Gravenhage, 29 Februari 1916.

De Voorzitter,

R. ZUYDERHOFF.

De Secretaris,

J. A. SOETENS.

Rekening en Verantwoording.

INKOMSTEN.

Saldo 1 Januari 1915	f 1085.90½
Contributies 1915	2467.97½
Gekweekte renten	23.25
Van den Heer Zuiderhoff	25.—
Van den Heer Soetens	16.—
Totaal	f 3618.13

UITGAVEN.

Toelage Algemeene Secretaris	f 600.—
Huur bureau en leeszaal	400.—
Hoofdbestuur	686.25
Telefoon met vermelding gids	32.60
Contributies Linschoten, Oranjekruis en Anti-Oorlog-Raad	26.—
Abonnement Ind. Gids en Weekblad Indië	25.—
Onkosten concert Curaçao	561.79
Lezingen, concert en Propaganda Oost en West	197.52½
Telefoon voor den heer Harting	50.73
Innen contributies, porto's, groote en kleine uitgaven	263.55
Advertentiekosten concert Curaçao	25.—
Voordeel saldo	749.68½
Totaal	f 3618.13

De Penningmeesteresse,

M. TEN BOSCH-BOSCHER.

De Commissie van Verificatie:

(w.g.) M. L. STEINBUCH.

(w.g.) M. G. MELJER.

(w.g.) B. VAN HENGEL.

's-Gravenhage, 28 Februari 1916.

Van de Afdeling Nijmegen:

Jaarverslag over 1915.

Van het aantal leden, dat op 31 December 1914 55 bedroeg, betaalden in Januari d.a.v. slechts 54 hun contributie. In den loop van het verslagjaar vermeerderde het aantal leden met 6; doch op 31 December bedroeg het slechts 49, voornamelijk door sterfgeval en het verlaten van de plaats.

In stede van den Heer A. de Willigen, die na het ontslag van den heer D. G. J. Bejjens als lid van het Bestuur tijdelijk diens functiën op zich genomen had, werd tot Secretaris-Penningmeester gekozen de heer F. E. Luitjes.

De stand van de kas liet niet toe, meer dan één lezing voor de leden te doen houden, welke helaas nog slecht bezocht werd.

Behalve de bijdrage van f 5.— voor het Oranjekruis, droeg de kas van het Afdelingsbestuur f 25.— aan het Hoofdbestuur af voor de noodlijdenden te Curaçao.

Geldelijke Verantwoording.

Saldo in kas op 31 December 1914	f 62.00½
Aan contributiën	122.50
Totaal	f 184.50½

Afdracht a. h. Hoofdbestuur over 54 leden à f 0.75	f 40.50
Inningskosten contributie	3.—
Bijwonen jaarl. alg. verg.	10.—
Advertentiën	9.75
Drukwerken	4.60
Adresboek	2.50
Lezing	56.25
Bijdrage aan de noodlijdenden te Curaçao	25.—
Onvoorzien uitgaven	10.—
Bijdrage Oranjekruis	5.—
Administratiekosten, porti	1.63
Saldo op 31 December 1915	16.27½
Totaal	f 184.50½

Namens het Bestuur,

De Secretaris-Penningmeester,

F. E. LUITJES.

Van de Afdeling Rotterdam:

Jaarverslag.

Het doet ons onaangenaam aan dit jaarverslag weder te moeten beginnen met de mededeeling, dat het ledental is achteruit gegaan, meestendeels weliswaar door overlijden of vertrek naar Indië, maar het verlies werd niet door gelijken aanwas gedekt, zoodat in plaats van 79 leden als in het begin van het jaar, de afdeling aan het einde daarvan slechts 68 leden telt. Zoowel de pogingen door onze afdeling aangewend als die van het Hoofdbestuur om nieuwe leden te verwerven, hadden weinig succes, hoewel het niet te ontkennen valt, dat verschillende personen en lichamen in onze stad voor het lidmaatschap in aanmerking komen. Sinds ons laatste jaarverslag heeft onze afdeling zich nuttig kunnen maken door belangrijk bij te dragen aan een collecte voor de noodlijdenden in Curaçao, welke som door ons bij het Hoofdbestuur werd afgedragen en tevens, hoewel dit eigenlijk nu niet tot dit jaarverslag behoort, door een gift bij de Watersnood Commissie af te dragen aan een van de plaatselijke firma's alhier.

Lezingen werden gedurende het afgelopen jaarverslag niet gehouden, daar de algemeene opinie was, dat er weinig leden zouden opkomen en de lezing dus vrijwel op een fiasco zou uitloopen.

Geldelijke Verantwoording over 1915.

1915.	DEBET.
24 Februari. Aan contributie 76 leden à f 0.75	f 57.—
17 Maart. Aan opname	200.—
27 Maart. Aan dom. Marcella	10.—
8 April. Aan incassokosten	3.49
22 April. Aan opname	42.05
12 Mei. Aan incassokosten	3.50
5 Augustus. Aan dom. Oranje Huis 1914	10.—
5 Augustus. Aan dom. Marcella v. porti etc.	1.80
5 Augustus. Aan dom. Masereeuw en Bouten	2.—
30 September. Aan incassokosten	0.35
20 November. Aan dispositie Marcella	17.69
11 December. Aan dom. Marcella	10.—
13 December. Aan het Hoofdbestuur voor contributie 72 leden	54.—
31 December. Incassokosten	0.05
31 December. Saldo	222.33
	f 634.32

1915.	CREDIT.
1 Januari. Per saldo	f 435.07
14 Mei. Per incasso	180.—
25 Mei. Per incasso	2.50
6 Juli. Per incasso	2.50
24 September. Per incasso	2.50
15 October. Per incasso	2.50
31 December. Per incasso	9.25
	f 634.32

1916.

1 Januari. Per saldo

Gezien:

Vereeniging „Oost en West”,
Afdeling Rotterdam.

J. J. KNOTTENBELT Azn., Voorzitter.
Z. MARCELLA, Secretaris.

Naamlijst van nieuw toetredende leden.

C. M. van Rijn, Dir. W.-I. Mail, Roemer Visscherstraat 33, Amsterdam.
S. Kalf, Bosch en Vaartstraat 33, Haarlem.
Dr. H. D. Kruseman, Dreef 16, Haarlem.
J. G. Zuiderhoff, Oranjekade 15, Haarlem.
A. E. Ament, Ieplaan 34, Den Haag.
J. H. Peters, Hooigracht 32, Leiden (studentennafd.).
J. P. Verhoeve Jr., Nieuwe Rijn 28, Leiden, idem.
A. C. Bouman, Witte Singel 46, Leiden, idem.
L. Tobi, Rijsburgersingel 1, Leiden, idem.
H. M. Kits van Heijningen, Hooge Rijndijk, Leiden, idem.
C. Hemmes, Obrechtstraat 228, Den Haag, idem.
J. W. Campagne, Amersf. weg 5, Apeldoorn.
C. K. Kessler, Leeraar, Paramaribo.
H. B. van Rhijn, Frederik Hendriklaan 183, Den Haag.
B. v. d. Veen, Oosterstraat 73a, Groningen.
Baginda Zainoeddin Rasad, Buikgreversweg 17, Deventer.
C. L. Wisse, Johannes Vijhstraat 73, Nijmegen.
J. J. Vorderman, St. Annastraat 247, Nijmegen.
C. J. B. I. Bartolotti Rijnders, Groesbeekscheweg 111, Nijmegen.
Th. C. van der Beek, Groesbeekscheweg 91, Nijmegen.
Mej. A. C. M. Jonquière, van Welderenstraat 77, Nijmegen.
Openbare Leeszaal, Zwolle.
L. E. Jansen, Heerengracht 368, Amsterdam.
L. J. Ginjoolen, Joh. Verhulststraat 139, Amsterdam.
Mevr. G. F. J. van Aalst-Koopman, Laan van Meerdervoort 279, Den Haag.
Prof. J. A. Grütterink, van Bleiswijkstraat 139, Den Haag.
G. C. D. d'Anmale Baron van Hardenbroek van Hardenbroek, Lid der Eerste Kamer der Staten-Gen., Driebergen.
B. H. H. Ravenswaaij, Oud-Resident, Hollanderstraat 64, Den Haag.
H. Ravenswaaij, Hollanderstraat 64, Den Haag.
Mevr. L. Romeijn-Tuckermann, Statenlaan 6, Den Haag.
Mevr. de Wed. A. W. F. Hijmans van Anrooij, v. Aersensstraat 111, Den Haag.
N. Doorn, Voorburg.
J. Boelen, Laan van Meerdervoort 181, Den Haag.
Mevr. H. E. Roeland, Gr. Hertoginnelaan 238, Den Haag.
Mevr. E. Unger, Gr. Hertoginnelaan 238, Den Haag.
Mevr. E. Verstijnen, Gr. Hertoginnelaan 238, Den Haag.
Mevr. Smits, Schuijststraat 158, Den Haag.
J. Gouwentak, O.-I. ambtenaar, Weimarstraat 207, Den Haag.
A. T. Ph. Mann, O.-I. ambtenaar, v. Boetzelaerlaan 20, Den Haag.
Mevr. M. Mann-de Bruijn, v. Boetzelaerlaan 20, Den Haag.
J. Meis, onderwijzer N. O.-I., Joh. Verhulststraat 208, Amsterdam.
H. A. van Oosten, O.-I. ambtenaar, Pater Brugmanstraat 3, Nijmegen.
H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Oud-Resident, Tasmanstraat 204, Den Haag.
P. van der Staaij, Hulprediker N. O.-I., Veersche Singel 8 49, Middelburg.
C. C. P. Vigelius, O.-I. ambtenaar, Bouriciusstraat 15, Arnhem.
A. Vrolijk, Insp. P. en T. N. O.-I., Regentesselaan 41, Den Haag.
P. H. Willemse, contr. B. B., de Perponcherstraat 117, Den Haag.
E. Klaassen, Predikant N.-I., Doetinchem.
H. Meerdink, Insp. Onderw. Curaçao, v. Slingelandstraat 153, Den Haag.
I. de Clereq Zubli, Ass.-Res., Obrechtstraat 100, Den Haag.
H. M. van Altena, contr. B. B., Koningsplein 36, Den Haag.
W. G. Hauff, Lid Weeskamer N.-I., Zoutmanstraat 10, Den Haag.
F. P. C. van der Ploeg, Ing. Mijnw. N.-I., Frederik Hendriklaan 277, Den Haag.
A. C. A. Heshusius, Gouverts veearts N.-I., Hollanderstraat 93, Den Haag.
Mr. P. C. Bloys van Treslong Prins, Ministerpark 14, Hilversum.

MARTINUS NIJHOFF - UITGEVER - 'S-GRAVENHAGE

R. FRUIN

VERSPREIDE GESCHRIFTEN

roy. 8vo.

11 dln. ing. f 37.-; in linnen f 41.40; in half leer f 55.-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

1ste Rotterdamse

Maatschappij van verzekering tegen ongevallen

Oudehavenkade v. r. l. Plan C, Rotterdam.

Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.

Individuele Ongevallenverzekering,

Automobiilverzekering, Enz. Enz.

VRAAGT PROSPECTUS.

Hoofdvertegenwoordiger voor Ned. Oost-Indië
de Heer N. J. TAKKEN te Soerabaja.

GEBR. ALES,
Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag
SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
COMPLETE UITZETTEN.

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTR. 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512
□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □ □
□ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admittie examens H. B. S. en Gymnasium.
Handwerklessen.
Paedagogische adviezen
Schrijf-, Kopiër- en Vertaalwerk.

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen aan spraakgebrekkigen.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeyst. 100, 's-Gravenhage,	{	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis, Utrecht,	{	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I.	De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II.	De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III.	De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV.	De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V.	De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI.	De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII.	De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII.	De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX.	De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

BROOD- EN BESCHUITFABRIEK
„DE OUDE VETTE HEN”
BIJ HET STADHUIS. TEL. HAAG 2480 en 2500.
LUNCHROOM
THEE-CONCERT

STENDERT BRUIN
Valeriusstraat en Lubeckstraat
TELEF. 6359.
MANUFACTUREN, LINGERIËN,
MODE ARTIKELLEN.
CONFECTIE. CORSETTEN.

HEINEKEN'S
Glazenwasscherij
STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde
: Gordijnen :
in meer dan 500 dessins
KLENUS' Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers
'S-GRAVENHAGE
Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ f 80.- „ „
REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
Afdeling Gebruikte Instrumenten.
Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en 13 DEN HAAG
halte Valeriusstraat
Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —
DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

P. B. VAN MOORSEL & CO
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN
en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar :

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs : ingenaaid f 2.40
gebonden - 2.90

Brengt een bezoek aan **BOEATAN**
: Magazijnen van **INDISCHE KUNSTNIJVERHEID** :

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

ZOMER-ARTIKELEN.

ZEPHYRS VOILES MOUSSELINES

aan het stuk en geconfectionneerd in

Blouses Costuums Peignoirs.

COSTUUMROKKEN.

TANDHEELKUNDIGE INRICHTING, Nieuwstraat 10.

E. J. OFFERHAUS, Dentist.

KUNSTTANDEN.

GEBITTEN.

Spreekuur alle werkdagen 9-12-1¹/₂-4. DEN HAAG, Telefoon 7352.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements **NOORDEINDE 44,**

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

OBAT BAIK

INDISCHE ZALF tegen alle
Rheumatische aandoeningen.

RUYS' Handelsvereniging

Amsterdam - Rotterdam - Den Haag - Groningen

„Multiplex Hammond Schrijfmachine”

Moderne Kantoor machines - Stalen Meubelen

Prinsestraat 27 ----- Telefoon 2804

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER

PROBEERT eens ons

Tarwe en Allinsons Tarwe-

brood. Het wordt bereid van de beste Zeeuwsche Tarwe.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

OBAT BAIK

f 1.25 per pot, overal verkrijg-
baar. Wordt door iedereen
aanbevolen.

VRAAGT WONINGGIDS

van het Bouw- en Woningbureau
FIRMA SCHIPPERS,

'S-GRAVENHAGE

STATIONSWEG 26.

Gratis inlichtingen worden verstrekt van
alle te huur en te koop zijnde perceelen.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

CHR. J. P. HARINCK-Naaimachinehandel

Waldeck-Pyrmontkade 57, Den Haag

Telegr. adres: HARINCKMACHINE HAAG

A. B. C. Code 4 & 5 U. G.

Verkoophuizen in Indië: Bandoeng-Soerabaia

Engros-Detail.

Import-Export.

Gratis Verpakking voor Indië.

OBAT BAIK

waar niet verkrijgbaar, franco
toezending ad f 1.35 door **OBAT**
BAIK, POST BOX 271, DEN HAAG.

Drukkerij ten Hagen levert tegen billijken
prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.